

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS UN PSIHOLOĢIJAS FAKULTĀTE
VESELĪBAS UN SPORTA IZGLĪTĪBAS CENTRS

**OLIMPISKĀS IZLĪTĪBAS ĪSTENOŠANAS METODIKA
VIDUSSKOLĀ**

DIPLOMDARBS

Autors: **Genādijs Lebedevs**

Stud. apl. nr.: 138062

Darba vadītājs: Dr.paed. doc. Dzintra Grundmane

RĪGA 2009

ANOTĀCIJA

Diplomdarba tēma ir – „Olimpiskās izglītības īstenošanas metodika vidusskolās”. Darba mērķis: izziņāt un izpētīt Olimpiskās izglītības politiku un izmantotās metodes vidusskolā. Olimpiskās izglītības darbība ir ļoti plaša un tā skar visu sabiedrību, bet galvenokārt tā ir orientēta uz bērniem un jauniešiem. Olimpiskā izglītība mūsdienās ir kļuvusi par formālās un neformālās izglītības neatņemamu sastāvdaļu, jo tās galvenais mērķis ir – veidot garīgi, fiziski, estētiski un intelektuāli attīstītu personību. Šajā personības veidošanās procesā ir ieinteresēta visa sabiedrība. Tāpēc sabiedrībai ir nepieciešams pievērst lielu vērību Olimpiskās izglītības īstenošanai un tās darbības efektivitātei.

Diplomdarba ietvaros tika analizēti literatūras un interneta resursu avoti, lai varētu raksturot Olimpisko izglītību, tās darbības principus, mācīšanas un mācīšanās procesā izmantojamās metodes. Svarīgi ir apzināties, ka Olimpiskās izglītības process būs sekmīgāks, ja tas tiks integrēts vairākos mācību priekšmetos, ne tikai sportā.

Olimpiskās izglītības metodes var būt ļoti dažādas, un svarīgi, ka procesā var tikt izmantotas arī vispārpedagoģiskās metodes, galveno uzsvaru liekot uz olimpisma principu un ideālu ievērošanu, sociālo un vispusīgu personības attīstību. Izplatītākās un efektīvākās metodes Olimpiskajā izglītībā ir: sporta un olimpiskās dienas, semināri, lasījumi, diskusijas, konkursi, aktīvās atpūtas un izglītojoša rakstura pasākumi u.c.

Darbs sastāv no ievada, teorētiskās daļas (4. nodaļas) un praktiskās daļas, secinājumiem, izmantotā literatūras saraksta un pielikumiem.

Atslēgas vārdi: Olimpiskā izglītība, Olimpiskā kustība, olimpisms, Olimpiskās izglītības metodika, jaunieši, vispusīgi attīstīta personība.

ANNOTATION

The theme of the Diploma is „Olympic education technique in secondary school”. The aim of the Diploma is: to study used methods and a policy of Olympic education in secondary school. Action of Olympic education is very wide, it influence all society, but mainly it is focused on children and youth. Presently Olympic education is being integral part of formal and informal education, because it aim is – creat a physical, spiritual, aesthetical and moral developed personality. Therefore it is necessary for a society to be interested in this developing process of personality.

During work on the diploma the analysis of the literature and other information sources has been made to characterise Olympic education, it activity principles and used methods in the course of study and teaching. It is important to realise that Olympic education process will be successful, if it integrated into many subjects, not only in sports.

The methods of the Olympic education can be very different, and important, that in the Olympic education process can used pedagogical methods, the main attention giving on the Olympic ideals and priciples, social and all – around development of the personality. The most widespread and effective methods of the Olympic education are: sport and olympic days, seminars, competitions, discussions and other actions of educational character.

The diploma consists from introduction, theoretical (4 chapters) and practical part, conclusions, the used literature list and addition.

The key words: Olympic education, Olympic movement, Olympism, Olympic education technique, youth, all-around developed person.

SATURS

Apzīmējumu saraksts.....	5
Ievads.....	6
1. Olimpiskā izglītība kā formālās un neformālās izglītības sastāvdaļa.....	10
1.1. Formālā un neformālā izglītība Latvijā.....	10
1.2. Olimpiskās izglītības būtība.....	10
1.3. Olimpiskās izglītības vēsture.....	11
1.4. Olimpiskā izglītība Latvijā.....	13
1.5. Olimpiskās izglītības metodes, darbības formas un līdzekļi.....	16
2. Mūsdienu jaunieša psiholoģiskais, fizioloģiskais un sociālais raksturojums.....	19
2.1. Psihofizioloģiskais raksturojums.....	19
2.2. Sociālais raksturojums.....	22
3. Olimpiskās izglītības īstenošana sadarbībā ar LOA.....	24
4. Analīze par Olimpiskās izglītības metodēm un līdzekļiem vidusskolā. To atbilstība skolēnu interesēm, dzīves tendencēm un prioritātēm.....	27
4.1. Skolēnu aptaujas rezultātā iegūto datu analīze.....	27
4.2. Skolēnu zināšanu statistiskais apkopojums.....	35
4.3. Skolotāju interviju laikā iegūtās informācijas analīze.....	40
Secinājumi.....	44
Izmantotā literatūra un avoti.....	45
Pielikumi	47
1. Pielikums.....	48
2. Pielikums.....	49
3. Pielikums.....	50

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

OS – Olimpiādes spēles

LOK – Latvijas Olimpiskā komiteja

LOA – Latvijas Olimpiskā akadēmija

SOK – Starptautiskā Olimpiskā komiteja

SOA – Starptautiskā Olimpiskā akadēmija

IEVADS

Mūsdienu dzīves sociālais modelis izvirza augstas prasības pret jaunatnes profesionālo izaugsmi un kompetenci, kur sociālā vidē valda noturīgākais dabas likums – „izdzīvo stiprākais”. Mūsdienu jaunatnei paveras plašas izaugsmes iespējas profesionālā jomā, bet, lai izmantotu piedāvāto iespēju, topošajam profesionālim (patreizējam skolēnam) ir jāspēj izturēt augstu konkurenci un cīņu par privilēģētu sociālo stāvokli sabiedrībā. Ir skaidrs, ka socializācijas attīstības tempi pasaulē un Latvijā uzliek sabiedrībai par uzdevumu sagatavot konkurētspējīgus un vispusīgi attīstītus profesionāļus, kuri celtu valsts sociāli-ekonomisko līmeni un mērķtiecīgi pašpilnveidotos. Tāda veida uzdevumu ir iespējams risināt tikai saskaņoti un mērķtiecīgi darbojoties visai sabiedrībai kopumā caur izglītību un skolu. Tomēr Latvijā pastavošā politiskā situācija un valdošo partiju nesaskaņas apgrūtinā izveidotā izglītības modeļa realizāciju pilnā mērā.

Bet svarīgi ir apzināties, ka tieši izglītība, ko apgūst skolā, kā arī citās neformālās izglītības iestādēs (piemēram, mākslas vai sporta skolās), un izglītības prioritātes ir viens no personības attīstības stūrakmeņiem, kurš sekmē sociālo procesu izaugsmi un sabiedrības nepārtraukto progresu.

Lai gan par sporta politiku valstī atbild Izglītības un zinātnes ministrija un tā ir spērusi platu soli pretī sporta politikas attīstībai Latvijā (uzdodot rīkojumu par Nacionālās sporta attīstības programmas 2006.–2012.gadam izstrādes darba grupas izveidi), tomēr ar to vien nepietiek lai sekmētu sporta politikas attīstību Latvijā. Daudzējādā mērā, Nacionālās sporta attīstības programmas pilnvērtīgai īstenošanai traucē patreizējais finansiālais stāvoklis valstī. Jo programmas mērķu sasniegšanai un uzdevumu īstenošanai ir nepieciešams liels finansējums, kuru patlaban pastāvošās finansiālās krīzes laikā dabūt nav iespējams.

Valsts vispārējās vidējās izglītības standartā mācību priekšmetā sports ir pievērsta vērība ne tikai skolēnu zināšanām, bet arī prasmēm un iemaņām, kas nepieciešamas cilvēkam ne tikai sportā, bet arī dzīvē, un kuras veidotu vispusīgi attīstītas personības. Izglītības saturā liela vērība pievērsta sociālo un dzīves prasmju veidošanai, kas sekmētu personības attīstību un iekļaušanos sabiedrībā kā sociāli aktīvai būtnei.

Izglītības procesā skolēni ne tikai apgūst jaunas zināšanas, bet arī attīsta dzīves prasmes, sociālos uzvedības modeļus un pierod pie konkurences, kas viņus sagaidīs pieaugušo dzīvē. Bet lai izglītības process būtu auglīgs, tam ir jāaptver pēc iespējas vairāk dzīves jomas (zinātnes, kultūru, sportu, mākslu). Ar vienpusīgu, šauri orientētu izglītību nav iespējams veidot vispusīgi attīstītu personību. Tāpēc mūsdienās jauniešiem ir nepieciešams piedāvāt tādu izglītības modeli, kas spētu ne tikai bagātināt teorētiskās zināšanas un attīstīt profesionālo kompetenci, bet arī spētu norādīt virzienu uz nepārtraukto sevis pilnveidošanās ceļu un spētu ieinteresēt mūsdienu jaunieši iesaistīties izglītības procesā. Šāda veida obligātās izglītības papildinātājs ir Olimpiskā izglītība, kura rada plašas personības pilnveidošanas iespējas. Jo Olimpiskā izglītība ļauj skolēniem ne tikai uzlabot savas fiziskās spējas, bet vēl lielākā mērā tā spēj ietekmēt garīgo, psiholoģiski – morālo, ētisko un estētisko īpašību pilnveidošanos. Jāapzinās, ka Olimpiskās izglītības procesa mērķis ir – harmoniska personība harmoniskā pasaulē. Šis mērķis ir maksimāli pakārtots mūsdienu socializācijas realitātei, kur valsts un pasaules sabiedrības attīstības vārdā ir nepieciešams būt par vienu pakāpienu civilizācijas attīstības piramīdā augstāk, nekā priekšteči.

„Pjēra de Kubertēna viedoklis bija, ka sports gatavo ķermeni un raksturu labākai dzīvei. Prātam un miesai jābūt lieliskās attiecībās. Lai pārvaldīto to, mums jābūt izglītotiem par to, kā savienot šos abus. Atslēga ir – olimpiskā izglītība. Tas ir ļoti svarīgi mūsu intelektuālai, morālai, garīgai un sociālai attīstībai.” (4, 430. lpp.).

Olimpiskā izglītība var kalpot arī kā preventīvs līdzeklis cīņā pret atkarības un apreibinošo vielu lietošanu, audzinot jaunatnē cīņas spar, raksturu, pozitīvu atieksmi pret savu un apkārtējo cilvēku veselību. Olimpiskā izglītība, iestājoties pret aizspriedumiem un naidu, var sekmēt visu veidu diskrimināciju iznīkšanu, audzinot pilnveidojošās personībās cīņu par taisnību un vienlīdzības izpratni.

Autors, pētījuma bāzē izpetot skolu mācību tematiskos plānus sportā, veselības mācībā, sociālās zinībās, latviešu valodā, ētikā un audzināšanas stundās, konstatē, ka ievērojama vieta (vai tomēr neievērojama?) tiek ierādīta sporta un aktīvās atpūtas pasākumiem, dzīves prasmju un rakstura īpašību attīstībai. Sports, kā zinātne un Olimpiskā izglītība, kā tās stūrākmenis ir integrēti vairākos mācību priekšmetos, regulāri tiek rīkoti sporta pasākumi, uzmanība tiek pievērsta arī skolēnu teorētiskajām zināšanām par sportu un Olimpisko izglītību. Latvijas Olimpiskā komiteja un Latvijas Olimpiskā akadēmija, sadarbībā ar Rīgas skolām regulāri rīko dažāda veida pasākumus (sacensības, sporta seminārus, profesionālās pilnveidošanas seminārus skolotājiem, tiek organizētas sporta un citas mācību stundas sadarbībā ar Latvijas olimpiešiem). Nacionālajā sporta attīstības programmā vieni no

galvenajiem mērķiem ir nodrošināt valsts atbildību par bērnu un jauniešu obligāto fizisko izglītību, kā arī radīt apstākļus veselās, fiziski un garīgi attīstītas personības veidošanai.

Tad kādēļ Olimpiskās izglītības procesi ir tik gausi un tiem ir nepietiekoša ietekme uz mūsdienu jauniešu dzīvi? Varbūt tāpēc, ka pielietotās metodes ir nepilnvērtīgas un nav piemērotas mūsdienu jaunatnes interesēm un vajadzībam? Tieši tāpēc autors izvirzīja mērķi izpētīt Olimpiskās izglītības īstenotās metodes vidusskolās, lai varētu pārliecināties par to pielietojamību, mūsdienīgumu un piemērotību, attiecībā uz vidusskolēnu vecuma jauniešiem.

Autoraprāt, Latvijā Olimpiskā izglītība tiek īstenota nepilnvērtīgi, jo tā ir izpelnījies nepelnīti niecīgu nišu mūsdienu jaunieša dzīvē. Savā pētījumā autors vēlas izprast cik liela ir Olimpiskās izglītības loma mūsdienu jaunieša attīstības procesā, cik liela uzmanība tiek pievērsta Olimpiskās izglītības pamatnostādņem. It īpaši interesē Rīgas skolēnu iesaistīšana Olimpiskās izglītības procesā, jo lielākā daļa Latvijas skolēnu dzīvo un mācās tieši Rīgā. Ja galvaspilsētas skolēni, kuri veido lielu daļu no topošiem pilnvērtīgiem un rīcībspējīgiem sabiedrības locekļiem ir nepietiekami iesaistīti un ieinteresēti sabiedriskā dzīvē un sociālos procesos, tad sabiedrības izaugsmei pretī nāks stagnācijas periods, kurš nesekmē ne valsts sociāli-ekonomiskā stāvokļa uzlabošanu, ne personības pilnveidošanās procesu attīstību. Otrs jautājums, cik ļoti, patlaban realizētais Olimpiskās izglītības process ir pakārtots tieši mūsdienu jauniešu vajadzībām, interesēm un psiho-fizioloģiskai attīstībai. Mūsdienās daudzi sociālie procesi norisinās straujā tempā, un patlaban pastāvošās pasaules krīzes laikā, kad aug jauniešu noziedzības līmenis, un plaukst narkomānija un apreibinošo vielu lietošana, ir jādara viss iespējamais, lai varētu noregulēt funkcionālu izglītības modeli. Ja šis modelis nav pakārtots mūsdienu jaunieša tēlam, tad lielākā daļa no īstenotiem pasākumiem bezmērķīgi izžūd nebūtībā un vienkārši nerasniedz šodienas skolēna apziņu.

Veidojot iespējami piemērotākus izglītības sistēmas modeļus, to sekmīga darbība veicinās mūsdienu jauniešus veidoties par rīcībspējīgiem, sociāli aktīviem un atbildīgiem pilsoņiem. Jo patlaban liela uzmanība ir jāpievērš nākotnei, bet par to ir jāsāk domāt jau tagad.

Sekmīgai pētījumu izstrādei autors izmantoja tādas metodes, kuras veicināja pieiet pētāmai problēmai maksimāli ticami un veikt analīzi par īstenotās Olimpiskās izglītības politiku vidusskolās.

Divi lielākie pētījuma objekti ir – Olimpiskās izglītības īstenošanas metodika vidusskolās, bet no otras puses – šo metožu pieskaņošana mūsdienu jaunatnes veidolam. No praktiskā pētījuma laikā iegūtiem datiem (izmantojot aptaujas, anketas, intervijas ar

skolēniem un dažādu mācību priekšmetu skolotājiem, analizējot mācību tematiskos plānus un mācību programmas, vērojot sporta, aktīvās atpūtas un izglītojoša rakstura pasākumus) autors iegūs pilnvērtīgu ainu par izmantotām Olimpiskās izglītības ieviešanas metodēm trijās Rīgas skolās. Savukārt, analizējot mūsdienu sociālo vidi, patreizējās jauniešu intereses, viņu psiholoģiju un fizioloģiju, autoram būs iespēja salīdzināt īstenotās Olimpiskās izglītības metodikas pakārtotību mūsdienīga jaunieša veidolam.

Diplomdarba tēma:

- Olimpiskās izglītības īstenošanas metodika vidusskolās;

Diplomdarba mērķis:

- Izzināt un izpētīt Olimpiskās izglītības politiku un izmantotās metodes vidusskolā;

Pētījuma jautājums:

- Vai Olimpiskās izglītības metodika veicina mūsdienu vidusskolas vecuma jauniešu izpratnes veidošanu par olimpisko kustību, Olimpiskajām spēlēm un olimpiskiem ideāliem?

Diplomdarba uzdevumi:

- Raksturot Olimpisko izglītību kā formālās un neformālās izglītības sastāvdaļu;
- Jauniešu psiholoģiskais, fizioloģiskais un sociālais raksturojums;
- Veikt, apkopot, analizēt un izvērtēt aptauju rezultātā iegūtos datus par īstenoto Olimpisko izglītību vidusskolās.

Izmantotās metodes:

- Literatūras un dokumentu analīze,
- aptaujas, intervijas,
- statistiski matemātiskā metode.

Pētījuma bāze:

Rīgas Zolitūdes ģimnāzija, Rīgas 47. vidusskola, Rīgas 94. Vidusskola

1. OLIMPISKĀ IZGLĪTĪBA KĀ FORMĀLĀS UN NEFORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS SASTĀVDAĻA

1.1. Formālā un neformālā izglītība Latvijā

„Formālā izglītība ir hierarhiski un hronoloģiski strukturēta valsts izglītības sistēma, kuras galvenās pakāpes Latvijā ir pirmskolas izglītība, vidējā izglītība, augstākā izglītība un/vai profesionālā izglītība. Visās izglītības pakāpēs ir jāizpilda noteiktas prasības un noteikumi. Katrā pakāpē iegūto izglītību aplieicina ar atbilstošu izglītības dokumentu – licību, atestātu, diplomu” (20)

Šim segmentam piemīt strikta reglamentācija, plānveidīgums, pakāpeniskums un obligātums. Organizatorisko izglītības sistēmas elementu – vienību raksturo noteikts izglītības saturs. Izšķir trīs galvenos veidus: vispārējo, profesionālo un akadēmisko izglītību. Šos trīs veidus papildina interešu izglītība, speciālā izglītība, tālākizglītība un mūžizglītība.

Ir jāatzīmē, ka izglītības procesa pilnīgumam un daudzveidībai liela loma ir ne tikai formālai izglītībai, bet arī neformālai un informālai izglītībai.

„Neformālā izglītība ir - jebkura ārpus formālās izglītības organizēta interesēm un pieprasījumam atbilstoša izglītojoša darbība. Tā papildina formālo izglītību, nodrošinot to iemaņu un prasmju apguvi, kas nepieciešamas sociāli un ekonomiski aktīvam savas valsts pilsonim, kas spēj integrēties sabiedrībā un darba tirgū. Tā sniedz iespējas apgūt prasmes un kompetences ārpus formālās izglītības. Informālā izglītība ir mācīšanās, kura norisinās ģimenē, sociālajā un personiskajā dzīvē un nav obligāti plānota vai strukturēta. (9, 8. lpp.).

Šajā nodaļā autors apskata Olimpiskās izglītības vietu Latvijas izglītības sistēmā, raksturojot Olimpiskās izglītības attīstības procesu un iekļaušanos formālās un neformālās izglītības sistēmā. Tāpat autors apskata ar kādām metodēm un līdzekļiem tiek īstenotas Olimpiskās izglītības pamatnostādnes.

1.2. Olimpiskās izglītības būtība

Olimpiskās izglītības veidošanās ir cieši saistīta ar mūsdienu olimpiskās kustības un olimpisma ideālu atdzimšanu. Mūsdienu olimpisma pamatus XIX gadsimta beigās ielika Pjērs de Kubertēns, kad viņš formulēja doktrīnu, kurā ietilpa filozofiskie, pedagoģiskie, ētiskie, estētiskie, likumiskie un politiskie principi.

Mūsdienu olimpisma koncepcija sevī ietver:

- vispusīgas, harmoniski attīstītas personības veidošana;
- miera saglabāšana pasaulē un draudzības stiprināšana tautu starpā;
- kultūras vērtību apmaiņa un jaunatnes subkultūras attīstība;
- ētisko vērtību popularizēšana olimpiskajā kustībā un sportā.

Savukārt Olimpiskajā hartā ir dota sekojoša olimpisma definīcija – „Olimpisms ir dzīves filozofija, domāšanas veids, tieksme pēc prāta, miesas un gara saskaņas. Olimpisma ideāls – harmonisks cilvēks harmoniskā sabiedrībā”. (19). Šo olimpisma principu ievērošana ir kļuvusi par mūsdienu Olimpiskās izglītības mērķi.

Balstoties uz profesora Norberta Millera (Norbert Muller) atziņām par Olimpisko izglītību autors izceļ piecas Olimpiskās izglītības īpatnības:

- papildītu cilvēku harmoniskas attīstības ideja;
- cilvēka pilnveidošanas ideja izslēdzot pārākumu dziņas pēc uzvaras sporta arēnā, tāpat kā zinātniskajā un artistiskajā jomā;
- sekošana godīgas spēles principiem, ievērojot taisnīgumu un vienlīdzību it visā, apzinoties citu cilvēku vajadzības un pienākumus;
- ideālā pasaule, kur atspoguļojas iecietība un savstarpējā sapratne, pat mazākajos dzīves sīkumos;
- emansipācijas atbalstīšana sportā un caur sportu (4, 460).

Apkopojot informāciju, var teikt, ka Olimpiskā izglītība ir – sociāla parādība, savdabīgs sociālais institūts, kurā ietilpst noturīgas sociālās grupas, cilvēkdarbības sfēras, iestādes, normas, paražas un tradīcijas; zināšanas, prasmes, iemaņas, cilvēku ieradumi darboties saskaņā ar olimpisma humanistiskiem principiem un ideāliem.

1.3. Olimpiskās izglītības vēsture

Olimpiskās izglītības īstenošanu, procesu plānošanu un regulēšanu mūsdienās veic Starptautiskā Olimpiskā akadēmija (SOA). Autors aplūko nozīmīgākos Starptautiskās

Olimpiskās akadēmijas (SOA) attīstības posmus, lai noskaidrotu Olimpiskās izglītības ideju rašanās saknes.

1927. gadā Pjērs de Kubertēns un viņa draugs Ioanis Kricafis (Ioannis Chrysafis), Atēnu universitātes fiziskās audzināšanas nodaļas vadītājs, piekrīta izveidot centru, lai izpētītu Olimpisko kustību un tās attīstību. Bet līdz 1961. gadam projektu nebija iespējams īstenot.

Neliels ieskats Starptautiskās Olimpiskās akadēmijas izveides un atzīšanas procesā hronoloģiskā secībā:

- 38 SOK sesijā Kairā Grieķijas Olimpiskā komiteja nāca klajā ar ziņojumu par pieņemto likumu, par Olimpiskās akadēmijas dibināšanu Grieķijā;
- 1949. gada 28. aprīlī 44. SOK sesija vienbalsīgi atzina SOA dibināšanu un norīkoja Grieķijas NOK īstenot akadēmijas darbību, SOK kontroles uzraudzībā. Pēc vairākiem gadiem un „ilgām cīņām” 1961. gada vasarā norisinājās pirmā SOA sesija.
- 1961. gada 14. jūnijā tika oficiāli atzīta un pieņemta SOA darbība ar tās pirmo sesiju;
- Mūsdienās katru gadu aptuveni 40 dažādu notikumu norisinās SOA izvērstajos pasākumos senajā Olimpijā (14)

SOA darbība sfēras ir:

- Starptautiska kultūras centra izveide Olimpijā;
- Garantēt un izplatīt Olimpisma gara vērtības;
- Izpētīt un īstenot vispārīzītījošus un sociālos Olimpisma principus.

Tātad, SOA ir cieša saikne ar olimpiskās izglītības procesiem, bet olimpiskai izglītībai SOA sāka pievērties tikai pēc vairākiem savas pastāvēšanas gadiem. Autors aplūkoja olimpiskās izglītības rašanos un attīstību SOA darbības kontekstā. SOA ieguldījums Olimpiskās izglītības tapšanas un attīstības procesā hronoloģiskā secībā:

- „Jēdziens „Olimpiskā izglītība” (Olympic education) pirmo reizi tika formulēts itālieša S.Favras pārskatā 8. SOA sesijā 1968. gadā;
- Ideja par nepieciešamību iekļaut Olimpisko principu propagandu skolu sistēmā attīstījās 1974. gadā, 13. SOA sesijā, kad H. Andreks (Austrija) nolasīja referātu „Olimpiskā ideja un tās realizācija skolās”. Tajā pašā sesijā P. Sorins (Francija) referātā „Audzināšanas ieguldījums olimpiskajā kustībā”, izskatīja P. de Kubertēna audzināšanas koncepcijas izmantošanas problēmu mūsdienās;
- Olimpiskās izglītības un audzināšanas jautājumus izskatīja 16. SOA sesijā 1974.

gadā. N. Millers (Vācija) un T. Doksas (Grieķija) kā galveno SOA mērķi iezīmēja jaunatnes audzināšanu, kura balstās uz ķermeņa un prāta harmoniju, miera garā;

- 18. SOA sesijā (1979. gads) ar ziņojumu „Olimpisms un audzināšana” uzstājās SOK loceklis, Tunisas premjērministrs Mohamēds Mzali. Atzīmējot, ka P. de Kubertēna pedagoģiskās atziņas balstās uz filozofiju, kuras mērķis ir – harmoniskā audzināšana, cilvēka attīstības vienotība fiziskajā, intelektuālajā un garīgajā aspektā, viņš uzsvēra, ka sporta audzinošā vērtība acīmredzami nepietiekami tiek īstenota skolas izglītības sistēmā;
- 18. sesijā pirmo reizi tika pacelts jautājums par olimpisko izglītību ausgtskolās. Disona Pauela (Kanāda) referātā „Universitāšu izglītība un olimpisms” tika atzīmēts, ka neviena augstākās izglītības iestāde pasaulē neiekļāva savās programmās priekšmetu „olimpisms” vai „olimpiskā ideja”. Pauels ieteica uzskatīt SOA par pasaules Olimpisko universitāti.
- Svarīgu olimpiskās izglītības nozīmi, lai risinātu šovinisma un vardarbības problēmu sportā atzīmēja M. Mzali 21. SOA sesijā 1982. gadā. 23. sesijā (1985.g.) vesela zinātnieku plejāde (Ž. Borotrā, K. Koulouris u.c.) veltīja savus ziņojumus „godīgas spēles” (Fair play) filozofijai kā pamatu audzināšanas problēmas risināšanai sportā;
- Ļoti svarīgs olimpiskās izglītības aspekts – estētiskā audzināšana – tika izskatīts 26. SOA sesijā 1987. gadā, kur P. Spirs (Kanāda) sīkumos informēja par Olimpiskās izglītības programmu Kanādā;
- Arī turpmāk, praktiski katrā SOA sesijā lielākā vai mazākā pakāpē tika skarti olimpiskās izglītības jautājumi (23).

Katru gadu olimpiskās izglītības ieviešana nacionālajās izglītības sistēmās kļūst arvien aktuālāka. Lielu ieguldīju olimpiskās izglītības īstenošanas politikā bez SOA veic arī SOK. „Lai aktivizētu darbu bērnu un jaunatnes olimpiskajā izglītībā, sakarā ar SOK 100 gadu jubilejas svinībām un ar SOK prezidenta atbalstu 1994. gadā izveidota vispasaules projekta vadošās komitejas „Nacionālās Olimpiskās komitejas darbībā: olimpisko ideālu virzīšana caur izglītību” kompānija.” (12, lpp. 57).

Nākošajā nodaļā autors raksturo Latvijas Olimpiskās izglītības attīstību un mūsdienu tendences, kuras skar izglītības sistēmu valstī Olimpiskās izglītības kontekstā.

1.4. Olimpiskā izglītība Latvijā

Olimpiskās izglītības ideja Latvijā, tāpat, kā pasaulē ir cieši saistīta ar Nacionālās Olimpiskās komitejas un vēl ciešāk ar Latvijas Olimpiskās Akadēmijas veidošanās procesu.

Latvijas Olimpiskās izglītības attīstības procesu autors nosacīti sadala piecos laika posmos:

- 1922. gads – izveidota Latvijas Olimpiskā komiteja (LOK). 1926. gadā Starptautiskā Olimpiskā komiteja atzīst LOK dokumentāciju;
- Piespiedu stagnācijas periods, Latvijas valstij esot PSRS sastāvā. LOK darbība ir pārtraukta;
- 1988. gads. Latvijas sporta federāciju, sporta biedrību, sporta klubu un citu ar sportu saistīto organizāciju pārstāvju konference 1988.gada 19.novembrī atsāka 1922.gadā izveidotās Latvijas Olimpiskās komitejas (LOK) darbību Latvijā;
- 1989. gads. Tiek dibināta Latvijas Olimpiskā akadēmija.
- 1991. gads. Atjaunota LOK darbība Starptautiskajā Olimpiskajā komitejā.

Līdz ar LOA dibināšanu un LOK atzīšanu Starptautiskajā Olimpiskajā komitejā Latvijā pamazām tika veidoti pamati Olimpiskās izglītības idejai un tās attīstībai.

Latvijas Olimpiskās komitejas statūti ir veidoti pamatojoties uz Olimpiskās hartas, Pasaules Antidopinga aģentūras principiem un SOK lēmumiem. LOK uzdevumu un mērķu sarakstā punktā nr. 2.2.7. teikts – „veicināt Olimpisko izglītību, veidojot un realizējot ar Olimpisko kustību saistītas izglītības un kultūras programmas” (18). Tas atbilst Olimpiskās hartas punktam nr. 28 – „NOK loma ir: veicināt savā valstī Olimpisma pamatprincipus un vērtības, it īpaši, sporta un sporta izglītības jomās, popularizējot olimpiskās izglītības programmas skolās, sporta un fiziskās kultūras institūtos un universitātēs; sekmēt ar olimpisko izglītību saistītu institūciju, tādu kā, Nacionālās Olimpiskās akadēmijas, olimpiskā muzeja, un citu ar olimpiskās kustības kultūru saistītu programmu, veidošanu”. (19).

Tātad, normatīvajos dokumentos (Olimpiskā harta, LOK statūti) ir ierādīta vieta Olimpiskās izglītības īstenošanas politikai. Tālāk autors aplūko Latvijas Republikas visparējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standartu „Sports”, lai konstatētu Olimpiskās izglītības reglamentējušos dokumentus izglītības standartā.

„Mācību priekšmeta "Sports" mērķis ir pilnveidot zināšanas un izpratni par veselīga dzīvesveida vērtību, sistemātisku fizisko aktivitāšu nozīmi veselības saglabāšanā un nostiprināšanā, veicinot vēlmi iesaistīties daudzveidīgu sporta aktivitāšu apgūvē un attīstot fiziskās spējas.

II. Mācību priekšmeta obligātais saturs

3. Mācību satura komponents "Zināšanas un izpratne sportā":

3.1. sports un veselība:

3.1.1. fiziskā slodze un veselība;

3.1.2. sievietes un vīrieša fiziskā slodze;

3.1.3. dopinga kaitīgums;

3.1.4. ergonomikas noteikumi;

3.1.5. pašregulācijas (paškontroles) metodes;

3.1.6. drošības, uzvedības un higiēnas noteikumi sporta nodarbībās;

3.2. olimpiskā kustība, sports Latvijā un pasaulē” (16)

Kā redzams, Latvijas Republikas visparējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standartā „Sports” punkts 3.2. ir atvēlēts zināšanām un izpratnes veidošanai par olimpisko kustību, kā arī Latvijas un pasaules sportu. Termins „Olimpiskā izglītība” netiek lietots. Tajā pašā standartā, runājot par pamatprasībām priekšmeta apguvei minēti sekojoši punkti:

- „7.9. izprot Latvijas sporta kultūrvēsturisko mantojumu:
- 7.9.1. zina Latvijas sportistu augstākos sasniegumus sporta sacensībās un olimpiādēs, izprot olimpiskās kustības būtību;
- 7.9.2. interesējas par aktuālajiem sporta notikumiem.” (16)

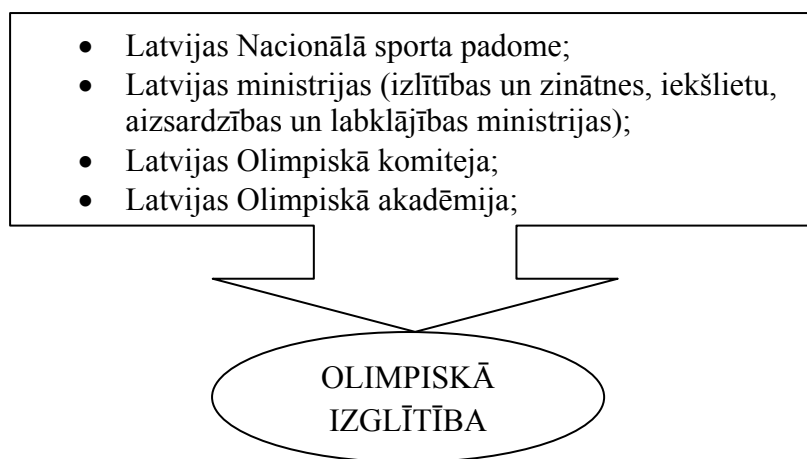
Tā kā izglītības standarts ir reglamentējošs dokuments un tās prasību izpilde ir obligāta, veidojot un īstenojot mācību saturu, potenciāli Olimpiskās izglītības īstenošanai ir radīti priekšnoteikumi arī izglītības saturā. Bet tomēr galveno lomu Olimpiskās izglītības īstenošanas politikā spēlē LOK un LOA, jo viņu darbība ir tieši virzīta uz Olimpiskās izglītības īstenošanu, bet skolu sistēmā Olimpiskā izglītība ir viena no daudzajām komponentēm. Par to autors parliecinājās, izpētot programmas paraugu mācību priekšmetā „Sports”, kur standarta satura komponentei „Olimpiskā kustība, sports Latvijā un pasaulē” ir atvēlēti 2 % no kopējā mācību stundu skaita. (21).

Olimpiskā izglītība un tās satura komponentes ir cieši saistītas ar īstenoto sporta politiku valstī, tāpēc rodas nepieciešamība izskatīt normatīvos dokumentus, kuri reglamentē Olimpiskās izglītības darbību ne tikai izglītības sistēmā, LOK un LOA izvērstajā darbībā, bet arī valsts līmenī. Tādi dokumenti ir „Sporta likums” un „Nacionālā sporta attīstības programma 2006 – 2012 gadam”. Sporta likumā 9. pantā rakstīts par Nacionālo sporta padomi un tās pamatnostādņēm. „Latvijas Nacionālā sporta padome ir sabiedriska konsultatīva institūcija, kas piedalās valsts sporta politikas izstrādē, veicina sporta attīstību un sadarbību sporta jomā, kā arī lēmumu pieņemšanu jautājumos, kas attiecas uz sportu.” (21). Nacionālā sporta padome Latvijas sporta struktūrā atrodas augstākajā līmenī, piedaloties valsts sporta

politikas izstrādē. No šejienes sākas Olimpiskās izglītības īstenošanas ceļa izstrādes.

Savukārt Nacionālās sporta attīstības programmas 2006 – 2012 gadam norādītie plānotie rezultāti un sasniegšanas rādītāji ir: „programmas ieviešanas galvenais rezultāts būs fiziskajās aktivitātēs iesaistīto cilvēku skaita palielināšanās, iedzīvotāju mazkustīguma rādītāju samazināšanās, kā arī sabiedrības veselības stāvokļa uzlabošanās” (17). Tātad šīs programmas galvenās nostādnes neparedz Olimpiskās izglītības politikas īstenošanu.

Sniedzot pārskatu par Olimpisko izglītību Latvijā, autors atzīmē sekojošas valsts un nevalstiskās organizācijas, kuras ietekmē Olimpiskās izglītības politiku valstī:

1.att. Olimpiskās izglītības politikas ietekmētāji Latvijā.

Attēlā nr. 1. redzams, ka visaugstāk Latvijas sporta struktūrā atrodas Latvijas Nacionālā sporta padome, kurai pakļautas visas zemāk esošās valstiskās un nevalstiskās institūcijas. Kā jau tika minēts, lielāko ieguldījumu Olimpiskās izglītības īstenošanā veic Latvijas Olimpiskā komiteja un Latvijas Olimpiskā akadēmija. Šo nevalstisko institūciju darbība lielā mērā ir vērsta uz bērnu un jaunatnes izglītošanu Olimpiskās izglītības kontekstā, kā arī visas sabiedrības apgaismošanu. Diezgan svarīgi ir izvēlēties piemērotas Olimpiskās izglītības darbības formas un metodes, lai varētu sekmīgi īstenot Olimpisko izglītību, sākot no skolas vides līdz pat visas valsts sabiedrībai.

Nākamajā nodaļā autors apskatīs Olimpiskās izglītības metodes, darbības formas un līdzekļus, lai noskaidrotu kā un ar kādiem paņēmieniem Olimpiskā izglītība tiek īstenota formālās un neformālās izglītības organizācijās.

1.5. Olimpiskās izglītības metodes, darbības formas un līdzekļi

Olimpiskās izglītības metodiku ir jāapskata kā vispārpedagoģisko metožu kopumu, ar akcentu uz sociālo personības attīstības aspektu un vispusīgi attīstītas personības veidošanu. Tas ir izdarāms, izmantojot tādas darbības formas un līdzekļus, kuri akcentētu olimpisma principu izmantošanu sabiedrībā, ētisko un estētisko normu un vērtību apzināšanos un sekmētu garīgo, intelektuālo un fizisko skolēna attīstību. Tāpēc Olimpiskās izglītības metodiku nav jāizskata kā atsevišķu darba formu, metožu un līdzekļu sistēmu, bet gan kā humānpedagoģijas sastāvdaļu. Olimpiskajā izglītībā var un vajag izmantot vispārpedagoģiskās darba formas un metodes, vienīgi jāakcentē Olimpiskās izglītības darbības prioritārie virzieni.

Bērnu un jauniešu Olimpiskās izglītības darbībā mūsdienās izmanto plašu metožu un

darbības formu spektru. Starp tām centrālo vietu ieņem olimpisma ideju un Olimpiskās kustības propaganda mācību procesā, skolās, augstskolās un citās neformālās izglītības iestādēs. Arvien lielāku atbalstu iegūst nodarbības ar speciālu Olimpiskās izglītības novirzi – „olimpiskās sporta stundas”, „olimpiskās nodarbības”, „olimpisko zināšanu stundas”. Mūsdienās daudzās valstīs ir sagatavoti dažādi metodiskie materiāli, tai skaitā audio un videomateriāli, lai izskaidrotu un propagandētu Olimpisko kustību.

„Daudzi zinātnieki domā, ka Olimpiskās kustības izskaidrošanas un propagandas darba efektivitātes sekmēšanai, tai jānorit ne tikai mācību stundās, kuras cieši saistītas ar sportu, bet arī citu mācību priekšmetu ietvaros, it īpaši humanitāro.” (10, 28. lpp.). Autors izpētīja vispārējās vidējās izglītības standartus 25 mācību priekšmetos un secina, ka vairākos mācību priekšmetu standartos, piemēram, veselības mācībā, Latvijas un pasaules vēsturē, politikā un tiesībās, ģeogrāfijā u.c. ir skartas Olimpiskās izglītības komponentes – personības vērtīborientācijas apzinašanās, izpratnes veidošana par veselīgu dzīvesveidu un sevis apzināšanos kā sociālu būtni u.t.t. Bet kā zināms, mācību satura atsevišķās nianšes katrs skolotājs interpretē dažādi, izmantojot tādas mācību metodes un līdzekļus, kuras skolotājam tīkamākas. Tematisko plānu analīze (trijās Rīgas skolās, piecos mācību priekšmetos), kuru autors veica, ļauj secināt, ka pētījuma bāzes skolotāji pieturas pie izglītības standartu pamatnostādņēm un obligātā mācību satura, bet ne vienmēr mācību procesā brīvprātīgi iekļauj tēmas, kas saistītas ar Olimpisko izglītību.

Vispārpieņemts, ka Olimpisko ideālu un Olimpiskās kustības izskaidrošanas un propagandas darbam ir jāizmanto ne tikai mācību, bet arī ārpus mācību laiks. Olimpiskās izglītības praksē ir aprobētas daudzveidīgas šāda veida metodes:

- Olimpiskā diena (sadarbībā ar LOK un LOA)
- Olimpiskās simbolikas, filmu, prezentāciju izgatavošana, kā arī zīmējumu un fotogrāfiju konkursi;
- Teatrālie uzvedumi par sporta un olimpisko tematiku, „olimpiešu JAK”;
- Stendu noformēšana, fotovitrāžas veidošana, „olimpiskās zāles” veidošana;
- Lekciju, semināru, diskusiju, konferenču un viktorīnu rīkošana olimpiskās tematikas kontekstā; interesantu grāmatu un filmu apspriešana, kuras veltītas sportam, Olimpiskajām spēlēm;
- Stendu izgatavošana, atzīmējot izcilākos skolēnus, kuri spējuši savienot mācības, sportu un sabiedrisko darbību;
- Olimpisko muzeju izveide;

- Tikšanās ar slaveniem sportistiem, Olimpisko spēļu dalībniekiem;
- Palīdzība sporta veterāniem, bijušajiem olimpiešiem, sociālā fonda izveide;

Tomēr reālajā skolas pedagoģiskajā darbībā Olimpiskās izglītības kontekstā šīs daudzveidīgās metodes lielākoties tiek aizstātas ar parastu lekciju, vai arī izmantota mājas darbu uzdošana, lai skolēni patstāvīgi izpēta ar olimpisko tēmu saistītus avotus. Lielākoties, šāda veida metode ir nepilnvērtīga un neveido jauniešu izpratni par Olimpisko kustību un olimpiskiem ideāliem. Ļoti reti skolās tiek izmantotas diskusijas, rīkotas konferences un semināri. Tāpēc jo svarīgāka ir neformālās izglītības loma Olimpiskās izglītības popularizēšanā.

Pēdējos gados Olimpisma ideju propagandēšanai starp bērniem un jauniešiem plašāk sāk izmantot sporta sacensības, kā Olimpiskās izglītības metodi. Šo sacensību gaitā tiek izmantota olimpiskā atribūtika: tiek pacelts Olimpiskais karogs, teikts olimpiskais zvērests, notiek olimpiskās uguns aizdegšana. Vairākās valstīs regulāri tiek rīkotas (galvenokārt saistībā ar OS un ziemas OS spēļu rīkošanu) „Mazās olimpiādes”, Jaunatnes olimpiādes un citas olimpiskā rakstura sacensības bērniem, pusaudžiem un jauniešiem. Šāda veida sacensības ir kļuvušas populāras starptautiskā līmenī. Tā tiek rīkotas Eiropas Jaunatnes olimpiskās dienas, Vispasaules jaunatnes spēles. Arī Latvija šajā ziņā nav izņēmums.

Bet šāda veida sacensības, tai skaitā arī olimpiskās, tradicionāli tiek saistītas ar pamatīgu konkurenci un cīņu par uzvaru par katru cenu, kā arī radošo konkursu nodalīšanu no šāda veida sacensībām. Šāda veida sacensību sistēma attīsta sportistu vēlmi uzvarēt par katru cenu (pat uz veselības, vienpusīgas attīstības, ētisko vērtību neievērošanas rēķina), izcīnīt uzvaru, demonstrēt savu pārākumu pār citiem, izcīnīt balvas un citas materiālās priekšrocības, iegūt slavu u.c. Tāpēc rīkojot sporta sacensības bērniem un jauniešiem ir grūti likt viņiem ievērot olimpisma garīgās un estētiskās vērtības. Bieži vien šis apstāklis netiek ievērots, rīkojot sacensības Olimpiskās izglītības kontekstā.

Tāpēc daudzi zinātnieki, darbā ar bērniem un jauniešiem, meklē tādus sacensību organizēšanas un vadīšanas veidus, kuri orientētu sacensību dalībniekus uz garīgām un estētiskām olimpisma vērtībām, neattīstītu vēlmi uzvarēt par katru cenu, nedotu iespēju izplatīties naidam, agresijai, rupjībai, nacionālismam; bet formētu tieksmi uz pašpilnveidošanos, harmonisku attīstību un augstu garīgo un intelektuālo attīstību. (11, c 32).

Viens no tādiem sacensību modeļiem ir projekts „Spartiešu spēles”, kurš tika izstrādāts un tiek realizēts no 1991. gada projekta „SpArt” ietvaros. Par šāda projekta īstenošanu Latvijā nekas nav dzirdēts.

2. MŪSDIENU JAUNIEŠU PSIHOLOĢISKAIS, FIZIOLOĢISKAIS UN SOCIĀLAIS RAKSTUROJUMS

2.1 Psihofizioloģiskais raksturojums

„Par jauniešu vecumposmu psiholoģijā var atrast vismaz divus uzskatus: ASV un Eiropas psihologu darbos arī pusaudžus dēvē par jauniešiem („adoloscence”), saka „agrīnās jaunības periods”. Krievu psiholoģijā „agrīno jaunību” dēvē par pusaudžu periodu, par jauniešu periodu sauc laiku no 15 līdz 18 gadiem, ko pārsvarā saista ar skolu” (5, 137. lpp.). Šajā darbā jauniešu perioda robežas pieņemtas no 15 līdz 18 gadiem.

Raksturojot mūsdienu jauniešu psihofizioloģisko un sociālo attīstību uzmanība ir jāpievērš četriem faktoriem – izglītības prioritātēm valstī (formālās un neformālās izglītības iestādēs), sociāliem procesiem sabiedrībā, videi, kurā jauniešis uzturas un paaudžu atšķirībai. Jo tieši šie faktori lielā mērā ietekmē mūsdienu jauniešu intereses, dzīves un darba prioritātes un veido šodienas jauniešu vērtību sistēmu.

„Jaunieša vecums, kura lielākā daļa sakrīt ar mācību laiku vidusskolas vecākajās klasēs, ir ārkārtīgi nozīmīgs posms personības veidošanās procesā. Šajā vecumā beidzas cilvēka fiziskā nobriešana, izveidojas viņa pasaules uzskata galvenās iezīmes, tiek sagatavota un realizējas pirmā patstāvīgā, pieaugušam cilvēkam raksturīgā pašnoteikšanās – profesijas izvēle” (2, 3. lpp.). Šajā vecumā jāapzinās izglītošanās nozīmi jaunieša dzīvē, jo vispārējās vidējās izglītības viens no galvenajiem mērķiem – „nodrošināt izglītojamo ar zināšanām un prasmēm, kas ir nepieciešamas personiskai izaugsmei un attīstībai, pilsoniskai līdzdalībai, nodarbinātībai, sociālajai integrācijai un izglītības turpināšanai” (15) rada priekšnoteikumus garīgi, emocionāli un fiziski attīstītai personības veidošanai. Kaut arī Latvijā viedējās izglītības iegūšana nav obligāta, nevar apgalvot, ka tā daļa mūsdienu jauniešu, kuri neturpina mācības pēc obligātās pamatizglītības iegūšanas ir harmoniski neattīstītas personības, bet tomēr viņiem ir ierobežotas iespējas padziļināti izprast sevi un rast atbildes uz šajā vecumposmā tik svarīgo jautājumu – „kas es esmu?”. Un Olimpiskā izglītība, kā vidējās izglītības sastāvdaļa lielā mērā teorētiskā un praktiskā līmenī rada priekšnoteikumus fundamentālu patības jautājumu atbilžu atrašanai. Tāpēc jo īpaši svarīgi šajā vecumposmā ir uzsvērt Olimpiskās izglītības ietekmi uz jauniešiem.

Jauniešu attīstības „periodā būtiskākais ir ES identitātes atrašana vai arī intensīva (vēl intensīvākā nekā pusaudžu vecumā) tās meklēšana, profesijas izvēles saskaņošana ar pašnovērtējumu un pretenziju līmeni, visu kognitīvo procesu intelektualizācija, seksuālo attiecību nozīmes pieaugums” (5, 137. lpp.). Šajā vecumposmā jaunieši arvien vairāk apzinās

savu atšķirību no citiem. „Pieaug vēlme uztvert sevi kā vienotu veselumu – tiekties pēc „nesaskaldītības” izjūtas, lai saskanētu iekšējās vajadzības, rīcības motivācija ar ārējo uzvedību saskarsmē ar citiem cilvēkiem” (5, 138. lpp.). Katram jauniešim ir individuāli faktori, kuri ietekmē ceļa meklēšanu tieksmē pēc iekšējās un ārējās vienotības. Šie faktori ir sociālā vide, kurā jauniešis uzturas, audzināšana ģimenē, vecāku vēlmēs, autoritāte. Šo faktoru ietekmē jaunieši šajā vecumā ir ļoti atšķirīgi (gan savstarpēji, gan iekšēji).

Psihologijā jauniešu vecumposma attīstībā izdala divus rakstura akcentuācijas:

„1) jaunieši, kuri attīstās bez īpašām, ārēji novērojamām krīzēm, t.i., vienmērīgāk;

2) jaunieši, kuru attīstībā ir „vētras un dziņas”, konflikti ar apkārtējiem, krīzes” (5, 141. lpp.). Tāpēc pedagogam svarīgi ir atpazīt šo divu tipu jauniešus un, individualizējot mācību procesu, rast atbilstošu pieeju, lai veiksmīgi risinātu jauniešu vecumposmam raksturīgās problēmas.

Jauniešu vecums ir svarīgs posms intelektuālo spēju attīstībā. „Psihologu pētījumi liecina, ka jauniešiem īpaši aktīva ir ne tikai seksualitāte, bet arī domāšana, tā kļūst arvien intelektuālāka, abstraktāka un patstāvīgāka” (5, 142. lpp.). Šī vecumposma īpatnība rada plašas iespējas Olimpiskās izglītības izplatībai caur intelektuālo sfēru, izvirzot uzdevumus, kuri saistīti ar radošo darbību, aicinot uz aktīvu intelektuālo darbību (semināru rīkošana, pasākumu vizuālā noformāšana, sacensību un pasākumu organizēšana, piedalīšanās dažāda veida olimpiādēs un konkursos), kas ļaus atzinīgi novērtēt jauniešu ieguldīto darbu un celt pašapziņu.

„Jauniešiem nereti var novērot arī tendenci pārspīlēt savas zināšanas, savu iespēju līmeni... Jauniešos arvien vairāk var novērot spējas pašaktualizēties, mainīties, pieņemt lēmumu pašiem” (5, 142. – 143. lpp.). Bet jauniešiem bieži vien nevar eksistēt bez pieaugušo aprūpes. „Jāņem arī vērā, ka šajā vecumposmā diezgan bieži tomēr vērojama sociālā, psiholoģiskā un morālā brieduma atpalcība no fiziskās attīstības tempa” (3, 74. lpp.). Dēļ šī vecumposma mācīšanas un mācīšanās īpatnībām liela uzmanība jāpievērš skolēnu pašapziņas celšanai. Mācību metodikā noteicošam jābūt modelim subjekts-subjekts, kur skolotājs atrodas vienā līmenī ar skolēnu, tādejādi dibinot konstruktīvu dialogu un sniedzot palīdzību visos jaunieša interesējušos jautājumos.

„Jauniešu periodā (tāpat kā cilvēka dzīvē vispār) emocijas ir saistītas ar visiem izziņas un saskarsmes procesiem kopumā. (...) Līdz ar vecumposma attīstības gaitu emocionālā nelīdzsvarotība samazinās... Bet par emocionāli nelīdzsvarotāko periodu jauniešiem psihologi uzskata 15 gadu vecumu (lielāka daļa jauniešu). Skolā tā ir 10. klase. Pēc daudzu skolotāju atzinuma – šis laiks sagādā vislielākās emocionālās, savas identitātes pašrealizācijas un

adaptācijas problēmas. Tieši no 10. klasēm skolēni visvairāk aiziet vai tiek izslēgti no skolas” (5, 143. lpp.). Skolu uzdevums, īstenojot piemērotāko izglītības programmu un iekļaujot tajā Olimpiskās izglītības metodiku ir spēt pēc iespējas vairāk mazināt šī sensitīvā vecuma problemātiku un atbalstīt jauniešu viņa personīgo problēmu risinājumu laikā. Tas ir izdarāms, īstenojot tādu mācību metodiku, kura spētu pakārtoties jauniešu emocionālajam noskaņojumam, un izveidotu atbalstošas jauniešu savstarpējās attiecības ar vienaudžiem un skolotājiem. It īpaši ir jāuzsver pedagoga loma jauniešu problēmu risinājumu procesā. Pedagoģis ir tas cilvēks, kuram ar savu personības spēku, priekšzīmi un saprotošo attieksmi ir jāpalīdz jauniešiem augt brīvam, patstāvīgam un atbildīgam par sevi. „55 % skolēnu gaida un viņiem ir nepieciešamība pēc skolotāju morālās vai praktiskās palīdzības mācību stundās.” (6, 27. lpp.). Tas norāda uz to, cik svarīga skolēnam ir skolotāja klātbūtne un atbalsts mācību procesā. Skolotāja uzdevums, ņemot vērā skolēnu pašizjūtu šajā vecuma periodā ir spēt pieskaņoties šīm augstajām un pretrunīgajām emocionālajām prasībām, izmantojot daudzveidīgas mācīšanas metodes, kuru starpā jāiekļauj Olimpiskās izglītības metodiku. Cilvēks pēc savas būtības ir zinātkārs, tāpēc nevar teikt, ka daļa jauniešu, kuri neizrāda interesi pret mācībām un kuriem ir zema mācību motivācija jauniešu vecumposmā ir „slikti” skolēni; daļēji tas tāpēc, ka īstenotās metodes nav piemērotas mūsdienu jauniešu prasībām un interesēm.

Jauniešu bioloģiskā attīstība 15 – 18 gadu vecumā fizioloģijā nosacīti tiek saukta par pēcpubertātes periodu. Kaut gan ņemot vērā individuālos fiziskās un bioloģiskās attīstības faktorus „viens jauniešs 14 – 15 gadu vecumā var būt pēcpubertātes jauniešs, otrs – pubertātes vecuma pusaudzis, trešais – pirmpubertātes bērns” (2, 33. lpp.), jo viena un tā paša jaunieša dažādās bioloģiskās sistēmas briedumu sasniedz nevienlaicīgi.

„Jauniešu vecumposmā nervu sistēma anatomiski sasniedz pieauguša cilvēka rādītājus, tomēr tās nobriešana turpinās līdz 25 gadu vecumam. Turpinās jaunu nervu šūnu izaugumi un sinapšu veidošanās, sabiezē nervu šķiedru apvalki” (7, 158. lpp.). Salīdzinot ar pusaudžiem, jauniešu nervu sistēma ir noturīgāka, jo stabilizējas uzbudinājuma un kavēšanas procesi. Līdz ar to, jaunieši spēj ilgāk panest mācību slodzi, kas ievērojami atvieglo mācību procesu. Jaunieši spēj ilgāk noturēt uzmanību un koncentrēties noteiktām darbībām. Svarīgi, ka „sakarā ar uzbudinājuma procesa pastiprināšanos garozā ātrāk veidojas nosacījuma refleksi, un tie ir stabili. Tāpēc jauniešu vecumā visu var ātrāk iemācīties, apgūt” (7, 158. lpp.). Šī fizioloģiskā īpatnība ļauj jauniešiem ilgstošu laiku izturēt emocionālas slodzes un ātrāk apgūt mācīto vielu. Tas ir jāņem vērā pie Olimpiskai izglītības uzdevumu risināšanas vidusskolā.

2.2. Sociālais raksturojums.

Jauniešu vecumposms iezīmē svarīgākās pārmaiņas sabiedriskajā stāvoklī. Jaunietis kļūst par pilnvērtīgu sabiedrības locekli. Sešpadsmit gadu vecumā jaunietis saņem pasi, uzņemoties patstāvīgu atbildību likuma priekšā. Sasniedzot pilngadību, jaunietim tiek piešķirtas balstietības. Skolas kolektīvā vecāko klašu skolēni kļūst par skolotāju un skolas vadības tuvākiem palīgiem. Uz viņiem gulstas atbildība, jo viņiem uztic organizatoriskus un citus atbildīgus pasākumus, kuri prasa iniciatīvu. Mainās jaunieša sociālais statuss ģimenē, pakāpeniski pieaugot viņa lomai un darbīgumam. Līdz ar to tiek ietekmēta jaunieša psihe un viņš jūtas pilnvērtīgāks sabiedrības loceklis, jo viņam ir lielāki pienākumi, tiesības un atbildība sabiedrības priekšā.

„Jauniešu sociālais stāvoklis nav viendabīgs. Jaunība ir sākotnējās socializācijas noslēguma posms. Vairums jauniešu vēl mācās, viņu piedalīšanās ražošanas darbā tiek vērtēta ne tikai un pat ne tik daudz no tās ekonomiskās efektivitātes viedokļa, cik no audzinošās vērtības.” (2, 41. lpp.). Šodienas jaunieši ir valsts nākotnes veidotāji, bet mūsdienu augstās prasības visās sabiedrības dzīves jomās prasa no jauniešiem būt garīgi, fiziski un emocionāli vispusīgi attīstītiem. „Augsts garīgs sabiedrības potenciāls ir viens no svarīgākajiem tās izdzīvošanas un progresā nosacījumiem.” (6, 67. lpp.). Tāpēc ļoti svarīgi ir sekmēt jauniešu socializēšanos sabiedrībā, sekmēt personības pilnveidi un vērtību sistēmas daudzveidību un pieskaņotību mūsdienīgas sabiedrības prasībām. „Jauniešu vecums ir noteicošais personības veidošanās posms, kurā stabilizējas subjektīvā pasaules izjūta, pārliecību sistēma, kas izsaka subjekta attieksmi pret apkārtējo pasauli, viņa vērtīborientāciju.” (6, 68. lpp.).

„Daudzus jauniešus vēl ļoti satrauc no pusaudžu gadiem mantotās problēmas – sava vecuma specifika, tiesības uz autonomiju attiecībā pret pieaugušajiem u. tml. Tajā pašā laikā viņiem aktuāla ir sociālās un personiskās pašnoteikšanās problēma, kas nebūt nenozīmē autonomiju attiecībā pret pieaugušajiem, bet precīzu orientāciju un savas vietas noteikšanu pieaugušo pasaulē.” (2, 42. lpp.). Vidusskola ir laiks, kad jaunietim palīdzēt viņa pretrunās un šaubās par nākotnes ceļa izvēli, norādot pareizo virzienu tālākizglītības un profesionālā izaugsmē. Vidējās izglītības aspektā, risinot sociālo prasmju apguvi pēc iespējas plašāk jāintegrē Olimpiskās izglītības metodes šī procesa sekmīgai īstenošanai praksē. Jo jauniešu vecumposma skolēns ir ļoti uzņēmīgs pret jaunās informācijas apguvi un ir gatavs darboties, ja vien uzskatīs, ka piedāvātā darbība viņu interesēs un viņš iegūs jaunu pieredzi, kura noderēs viņa tālākās dzīves gaitās.

„Pie pašvērtējuma, identitātes atrašanas pieskaitāma arī profesijas izvēle... Ir dažādi uzskati dažādās valstīs par to, kas nosaka profesijas izvēli. (...) Latvijā jauniešu izvēli

nenosaka sociālā slāņa piederība, bet materiālās iespējas, vecāku ietekme (padoms, paraugs) un profesijas prestižs, nopelnīšanas iespējas naktņē” (5, 140. – 141. lpp.). Jāatzīmē, ka jaunākie pētījumi par jauniešu nodarbinātību darba tirgū Eiropā un Latvijā rāda, ka „jauno darbinieku skaits proporcionāli samazinās gandrīz visās (ES) dalībvalstīs. Tas atspoguļo dzimstības kritumu, bet var arī norādīt uz to, ka izglītības iegūšana kļūst arvien populārāka, kā arī ilgstošāka.” (113). Bet tomēr mūsdienās jaunieši bieži savieno skolas gaitas ar darbu (tas vairāk izteikts 12. klasē) kad jaunieši gatavojas aktīvām pieaugušo dzīves gaitām, mēģinot kļūt neatkarīgāki no vecākiem vismaz finansiālā aspektā. Kaut gan ņēmot vērā pēdējā gada laika ekonomiskā stāvokļa tendences un darba piedāvājuma samazināšanos, var prognozēt, ka jauniešu nodarbinātība darba tirgū pazemināsies.

3. OLIMPISKĀS IZGLĪTĪBAS ĪSTENOŠANA SADARBĪBĀ AR LOA

Latvijas Olimpiskā akadēmija ir izglītojoša rakstura sporta sabiedriska organizācija, kas veic Olimpiskās kustības un Olimpisma izpētes darbu un veicina Olimpisko izglītību Latvijā.

Raksturojot Latvijas Olimpiskās akadēmijas (LOA) ieguldījumu Olimpiskajā izglītībā vispirms ir jāraksturo tās darbības galvenos principus un mērķi. „Akadēmijas darbības mērķis ir veicināt Olimpisko ideju izziņāšanu un izplatību un atbalstīt LOK pasākumus Olimpiskās vēstures izpētes, izglītības, sporta zinātnes un Olimpiskās kustības popularizēšanas jomās”

(8). Savukārt LOA uzdevumi ir:

- Olimpiskās kustības un antīko Olimpisko spēļu pamatprincipu un ideālu studēšana un popularizēšana;
- Olimpiskās kustības vadības institūciju (SOK, Starptautisko sporta veidu federāciju, Nacionālo olimpisko komiteju, SOA u.c.) un to darbības metožu un sakaru izpēte;
- Olimpisko spēļu problēmjautājumu (dopings, komercializācija, masu mediji, u.c.) izziņāšana un izskaidrošana sabiedrībā;
- Sadarbība ar LOK, SOA, Nacionālajām olimpiskajām akadēmijām, piedalīšanās to pasākumos un programmās, sadarbība ar citu valstu speciālistiem;
- SOK un SOA oficiālo valodu apgūšanas veicināšana;
- Sporta, zinātnes, kultūras un mākslas, ekonomikas nozaru sadarbības sekmēšana Latvijā un ārpus tās;
- Olimpiskajai kustībai veltītu publikāciju sagatavošana un izdošana;
- Sporta muzeju, bibliotēku un cita veida Olimpisko ideju popularizēšanas centru veidošanas atbalstīšana;
- Izglītojošu un sporta pasākumu organizēšana;
- Cita ar Olimpiskās kustības popularizāciju saistīta darbība. (8).

Tātad, LOA darbība ir plaša un tendēta ne tikai uz teorētisko, bet arī praktisko darbību. LOA darbība ir virzīta uz visas sabiedrības izglītošanu un apgaismošanu, kā galveno mērķauditoriju neizvirzot jaunieši, bet gan visu sabiedrību kopumā. Bet praksē LOA organizētie pasākumi tomēr galvenokārt ir virzīti uz jaunatnes apgaismošanu un izglītošanu, apzinoties cik svarīgi ir tieši šīs (jauniešu) mērķauditorijas vispusīga attīstība. LOA savu mērķu un uzdevumu sasniegšanai organizē: mācību sesijas, lasījumu, konkursus, izstādes, metodisku materiālu izdošanu, sporta pasākumus, piedalīšanos Starptautiskās Olimpiskās

akadēmijas pasākumos. LOA darbība ir kļuvusi īpaši produktīva no 2004. gada, kam par pamatu bija sabiedrības ieinteresētība un arvien augošie Olimpiskās izglītības integrēšanās tempi sabiedrības procesos un izglītības saturā.

Tālāk autors aplūkos pasākumus, kurus organizē un kuros piedalās LOA, sniedzot pārskatu par LOA darbību, sākot ar 2004. gadu.

Pārskats par LOA darbību

1. LOA organizētie pasākumi:

1.1. Latvijas mazākumtautības bērnu un jauniešu sporta svētki. Mērķis – veicināt republikā dzīvojošu mazākumtautību organizāciju pārstāvju kopību sportā un tautu draudzību vienotā Latvijā.

1.2. Sporta aktivitātes un zināšanu pārbaude Olimpiskās skrējēju dienas ietvaros (2004. – 2008. g.).

1.3. Sporta aktivitātes projekta „Pēdas” noslēguma pasākumos (2005. – 2008. g.).

1.4. Vasaras nometne meitenēm „Gribu, varu, daru!” sadarbībā ar LOK 2005. gada 14. – 19. augustam Liepājas rajonā.

1.5. Sanāksme „Baltijas republiku vienotība olimpiskajā izglītībā” 2007. gada 28. aprīlī (19 dalībnieki no Lietuvas un Igaunijas Olimpiskās akadēmijas).

1.6. Zīmējumu un domrakstu konkursa „Sports manā skolā un Latvijā” vērtēšana.

2. LOA sesijas (skatīt tabulu nr. 1)

1.tabula. LOA sesijas no 2004. gada

Datums	Vieta	Tēma	Dalībnieki
2004. g. 23.-25. marts	Ventspils	Izglītība caur sportu	Latvijas skolēni - 64
2005. g. 11.-12. novembris	Daugavpils	Saskati un izmanto savas iespējas Olimpiskajā kustībā	Latgales reģiona sporta skolotāji – 29
2006. g. 28. oktobris	Rīga	Skola un Olimpiskā izglītība	Rīgas un Jūrmalas sporta skolotāji – 58
2007. g. 16.-17. februāris	Liepāja	Skola un Olimpiskā izglītība	Kurzemes reģiona sporta skolotāji – 55
2007. g. 26.-27. oktobris	Limbaži	Skola un Olimpiskā izglītība	Vidzemes rajona sporta skolotāji

3. Oimpiskie lasījumi:

- Izglītība un Olimpiskā kustība (2004. gada 10. februāris, Rīga);
- Mana nākotnes universitāte 2004 (2004. gada 1. jūnijs, Rīga);

- Olimpiskā kustība, vakar, šodien, rīt (2005. gada 21. marts, Rīga);
 - Olimpiskā kustība, vakar, šodien, rīt (2006. gada 14. marts, Rīga).
4. Konkursu par Olimpiskās kustības izpēti uzvarētāju piedalīšanās SOK sesijās jaunažiem dalībniekiem.
 5. Piedalīšanās SOK semināros personām ar austāko izglītību, kuru zinātniskā darbība saistīta ar Olimpiskās kustības izpēti.
 6. Piedalīšanās SOK sesijās.
 7. Piedalīšanās SOK sesijās NOA un NOK vadītājiem.
 8. Piedalīšanās SOK sesijā sporta izglītības iestāžu pārstāvjiem.
 9. Piedalīšanās starptautiskos pasākumos:
 - 9.1. „Pirmsolimpiskais kongress 2004”, Thesoloniki, Grieķija (2004. g. 5.-12. augusts)
 - 9.2. Igaunijas Olimpiskās akadēmijas konference „Izglītība caur sportu”, Tartu, Igaunija (2004. g. 11.-12. decembris);
 - 9.3. Skolu olimpiskās spēles Igaunijā (2005. g. 26. maijs);
 - 9.4. 2. Starptautiskā Baltijas konference par Olimpismu un sporta vēsturi, Tartu, Igaunija (2005. g. 1.- 4. decembris);
 - 9.5. Starptautiskā konference „Moderno Olimpisko spēļu tēvs Pjērs de Kubertēns un Olimpisma tēvs Itālijā Bruneta d'Esekss”, Turīna, Itālija (2006. g. 20. – 21. janvāris);
 - 9.6. Starptautisks seminārs „Risks un dzīvesveida izglītība sportā”, Lisabona, Portugāle (2006. g. 13. – 19. aprīlis);
 - 9.7. Lietuvas jaunatnes festivāls „Antic sport”, Viļņa, Lietuva (2006. g. 2. – 4. jūnijs);
 - 9.8. IV Starptautiskās skolēnu olimpiskās spēles Tartu, Igaunija (2006. g. 21. – 23. septembris). (8).

Īpaši lielu uzmanību jāpievērš LOA organizētiem pasākumiem, jo tie ir vērsti uz bērnu un jauniešu izglītošanu un apgaismošanu. Ir skaidrs, ka Olimpiskās izglītības politika valstī ir aktīva, un lielā mērā Olimpiskās izglītības procesus vada Latvijas Olimpiskā akadēmija. Bet tomēr LOA organizētajos pasākumos nepiedalās visi Latvijas un Rīgas skolēni, bet tikai neliela to daļa (un pārsvarā tie ir jaunāko klāšu skolēni). Tāpēc lielākais jautājums ir – kā piesaistīt vairāk skolēnu LOA organizētiem pasākumiem, kā arī ietekmēt sporta skolotāju un skolas vadības pozitīvu nostāju pret Olimpisko izglītību.

Tātad LOA darbība ir plaša un izmantotās darba formas un līdzekļi ir daudzveidīgi, bet problēma ir sekojoša – vai LOA izmantotās darba metodes ir pietiekami efektīgas un vai LOA īstenoto metodiku izmanto arī sporta skolotāji.

Kaut arī pētījuma bāzes skolās skolotāju un skolas vadības nostāja pret sportu ir

pozitīva, tas vēl nenozīmē, ka arī skolēnu nostāja pret sportu un Olimpisko izglītību un viņu izpratne par Olimpismu ir pozitīva un nes augļus. Tāpēc īpašu uzmanību ir jāpievērš reālai Olimpiskās izglītības metodikai.

4. ANALĪZE PAR OLIMPISKĀS IZGLĪTĪBAS METODĒM UN LĪDZEKĻIEM VIDUSSKOLĀS. TO ATBILSTĪBA SKOLĒNU INTERESĒM, DZĪVES TENDENCĒM UN PRIORITĀTĒM

Raksturojot un analizējot Olimpiskās izglītības metodes un līdzekļus vidusskolās, autors par savu pētījuma bāzi izvēlējās trīs Rīgas skolas – Rīgas Zolitūdes ģimnāzija, Rīgas 47. vidusskolu un Rīgas 95. vidusskolu.

Pētījuma mērķu un uzdevumu īstenošanai tikai izstrādāta skolēnu aptauja ar 23 jautājumiem. Tika aptaujāti triju Rīgas skolu 170 vidusskolēni, tajā skaitā 83 jaunieši un 87 jaunietes. Katrā skolā, izmantojot nejaušības principu tika aptaujāti pa vienai 10., 11. un 12. klasei. Aptaujāto skolēnu skaits pa skolām – Rīgas Zolitūdes ģimnāzija – 60 skolēni, Rīgas 47. vidusskola – 57, Rīgas 95. vidusskola – 53 skolēni.

Ticamākai pētījuma izstrādei un informācijas iegūšanai tika sastādīti intervijas jautājumi skolotājiem ar 6 jautājumu blokiem, kuri skar Olimpiskās izglītības ievērošanas principus un īstenotās metodes skolā. Kopumā tika intervēti 5 Rīgas skolu vidusskolu klašu sporta skolotāji (tai skaitā viens metodīķis sporta darbā). Skolotāju sadalījums pa vecumiem – 1 vīrietis un 4 sievietes.

Sekmīgai pētījuma analīzei autors izmantoja arī sporta skolotāju izstrādātos tematiskos plānus un citu mācību priekšmetu skolotāju izveidotos tematiskos plānus (pavisam kopā 6 tematiskos plānus 3 mācību priekšmetos).

4.1. Skolēnu aptaujas rezultātā iegūto datu analīze.

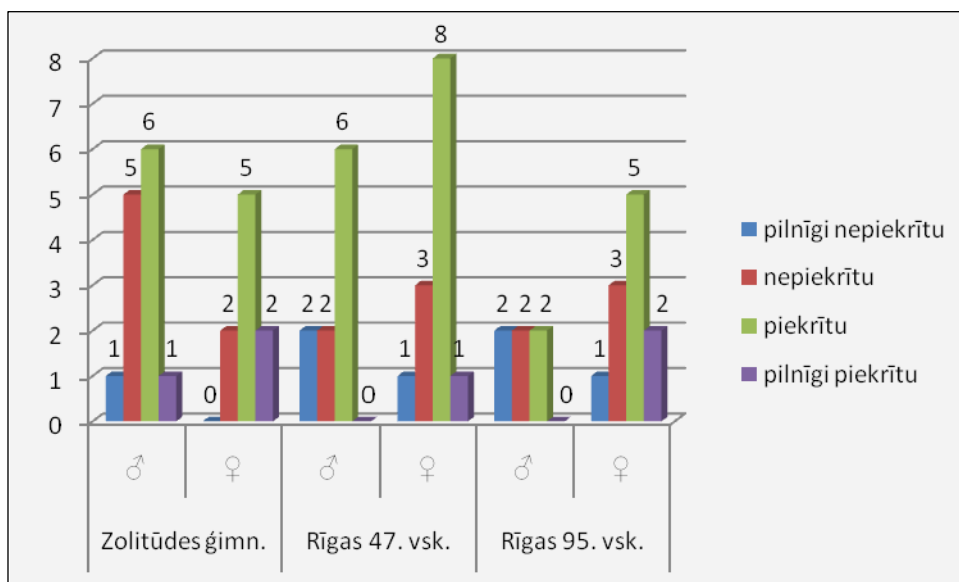
Iegūto datu analīze tiek izdarīta, pamatojoties uz skolēnu aptaujā iekļautajiem jautājumiem (anketas saturu skatīt pielikumā nr. 1). Aptaujas anketa sastāv no divām daļām. Pirmā daļa jautājumu ir sastādīta ar mērķi raksturot jauniešu attieksmi pret Olimpiskās izglītības īstenošanas procesiem skolā un skolēnu nostāju pret Olimpisko izglītību, bet otra daļa jautājumu – analizēt skolēnu zināšanas Olimpiskās kustības jomā, galvenokārt pārbaudot skolēnu zināšanas par Olimpiskajām spēlēm un izcilajām Latvijas sporta personībām. Pirmās daļas jautājumu atbildei ir piedāvāti četri atbilžu varianti – „pilnīgi nepiekrītu”, „nepiekrītu”, „piekrītu” un „pilnīgi piekrītu”. Otrās daļas jautājumi ir sastādīti testa formā ar četriem atbilžu

variantiem.

Lai varētu sekmīgi analizēt pētījuma jautājumus, pirmajam jautājumu blokam tika noteikti korelācijas koeficienti (skatīt pielikumu nr. 2). Korelāciju rezultātā tika izrēķināts Krombaha alfas koeficients, tiem jautājumiem, kurus autors atlasīja, lai varētu noteikt sakarības statistisku nozīmīgumu (1, lpp. 72. – 79.). Pēc veiktajiem aprēķiniem, Kronbaha alfas koeficients ir **0,90** (0,896052), kas atbilst augstai jautājumu drošībai. Autors, pamatojoties uz korelāciju veikto pētījumu analizē tos jautājumus, kuri ir statistiski nozīmīgi (1 līdz 8 jautājumi). Savukārt otrā bloka jautājumi tika statistiski apkopoti, lai grafiski parādītu skolēnu zināšanas par vispārīgiem Olimpiskās izglītības tematiem.

1. jautājuma analīze. Esmu informēts par to, kas ir Olimpiskā izglītība.

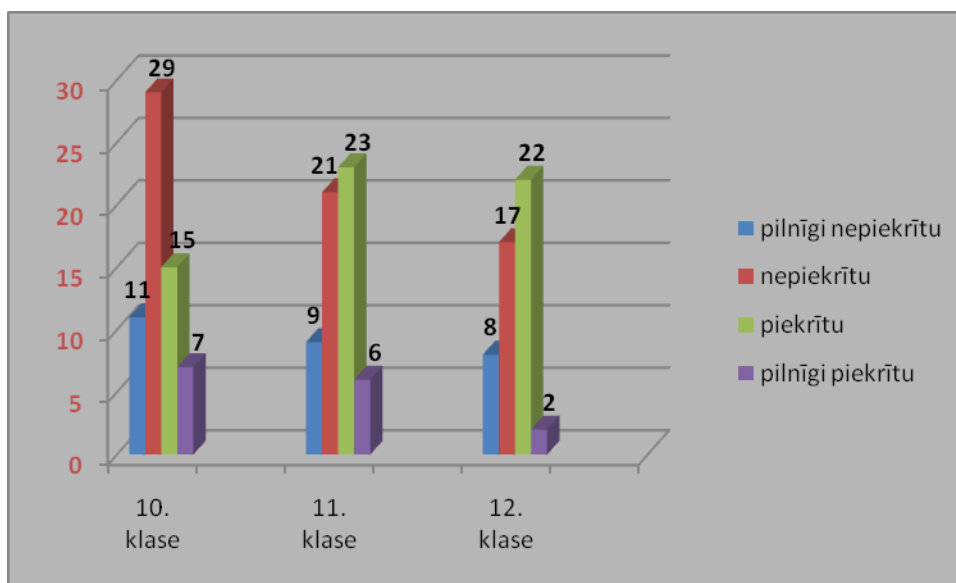
Skolēnu atbildēs uz pirmo jautājumu ir vērojama informētības pakāpju dažādība (skat. 1. attēlu). Pēc Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas vidusskolēnu atbildēm, var secināt, ka katrs otrais 10. klases jauniešs nav informēts par to, kas ir Olimpiskā izglītība. Bet meiteņu atbildēs ir vērojama cita situācija – 7 no 9 jauniešiem atzīst ka pilnīgi piekrīt vai piekrīt apgalvojumam, ka viņi ir informēti par Olimpisko izglītību. Pēc 1. attēla datiem var redzēt, ka skolēnu atbildes lielākoties ir bijušas piekritošas, attiecībā uz viņu informētību par Olimpisko izglītību. Klašu salīdzinājumā var saredzēt informētības palielināšanos par Olimpisko izglītību. Visu trīs skolu 11. un 12. klašu atbildēs pārsvarā dominē piekritošas atbildes, tikai nelielam skaitam skolēnu (1 vai 2 katrā klašu grupā visās trijās skolās atbildot, ka viņi pilnīgi nepiekrīt vai nepiekrīt apgalvojumam).

1. att. 10. klašu atbildes uz 1. jautājumu.

2. jautājuma analīze. Es zinu Olimpiskās izglītības darbības principus.

Šī jautājuma analīzei autors izvēlējās pētīt skolēnu informētības pakāpi pa klašu grupām. Iegūtie dati liecina, ka viszemākā informētības pakāpe ir 10. klasē, kur katri divi skolēni no trim pilnīgi nepiekrīta vai nepiekrīta apgalvojumam par viņu zināšanām attiecībā uz Olimpiskās izglītības darbības principiem. Savukārt 11. un 12. klasēs ir vērojama lielāka informētība. Šajās klasēs katrs otrais aptaujātais skolēns atzina, ka piekrīt vai pilnīgi piekrīt apgalvojumam. Kopumā skolēnu informētība par Olimpiskās izglītības darbības principiem, autoraprāt ir pietiekami augsta, jo 44,2 % no aptaujātiem vidusskolēniem piekrīta apgalvojumam, ka viņi zina Olimpiskās izglītības darbības principus. Jautājuma statistiskā analīze attēlota 2. attēlā.

2.att. Aptaujāto skolēnu atbildes uz 2. jautājumu pa klašu grupām

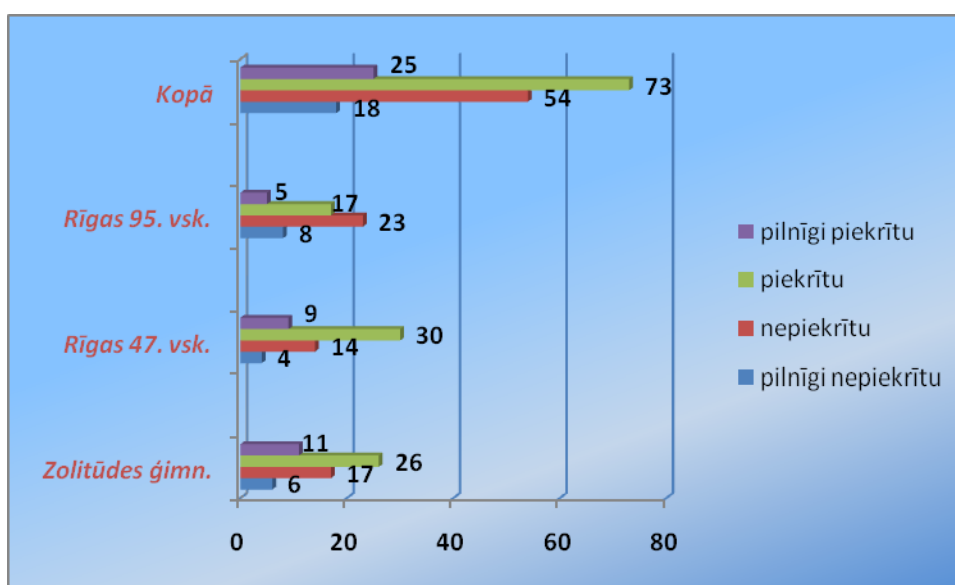
Diemžēl šī pētījuma ietvaros nevar izpētīt aptaujāto skolēnu informētības un zināšanu kvalitāti par Olimpiskās izglītības darbības principiem, tāpat kā nevar noteikt nepiekrītušo skolēnu zināšanu kvalitāti un viņu kritisko attieksmi pret savām zināšanām.

3. jautājuma analīze. Manā skolā skolēnus cenšas aktīvi iesaistīt Olimpiskās izglītības procesā.

Ar šo jautājumu ir iespējams noskaidrot skolēnu uzskatu par viņu skolā īstenotās Olimpiskās izglītības politiku un šīs politikas izplatīšanu skolas vidē. Kopējā aina (3. attēls) liecina, ka 98 no 170 skolēniem, jeb 57,7 % aptaujāto jauniešu pilnīgi piekrīta vai piekrīta apgalvojumam, ka viņu skolā skolēnu cenšas aktīvi iesaistīt Olimpiskās izglītības procesā. Interesanti, ka 31 no 53 Rīgas 95. vidusskolas aptaujātiem skolēniem pilnīgi nepiekrīta vai piekrīta 3. apgalvojumam. Tas nozīmē, ka vairāk nekā puse Rīgas 95. vidusskolas aptaujāto

skolēnu uzskata, ka viņu skolā skolēni nepietiekami aktīvi tiek iesaistīti Olimpiskajā izglītībā.

Savukārt Rīgas 47. vidusskolā 2/3 aptaujāto jauniešu pilnīgi piekrita vai piekrita tam, ka viņu skolā skolēnus cenšas aktīvi iesaistīt Olimpiskās izglības procesā. Arī vairākums Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas aptaujāto skolēnu atzina, ka viņu skolā skolēnus cenšas aktīvi iesaistīt Olimpiskajā izglītības procesā. Liela atšķirība starp Rīgas 95. vidusskolas un divu pārējo skolu aptaujāto skolēnu atbildēm, varētu būt izskaidrojama ar to, ka Rīgas 95. vidusskolas Olimpiskā izglītības politika nav pilnvērtīgi orientēta uz skolēnu, kā galveno procesa dalībnieku vai vispār šīs skolas politika ir mazefektīga, jo nesasniedz paša jaunieša apziņu. Vai arī vēl viens izskaidrojums ir – Rīgas 95. vidusskolas aptaujāto jauniešu prasību līmenis pret skolas aktivitāti ir tik augsts, ka pēc viņu uzskatiem, skolas politika ir neaktīva.

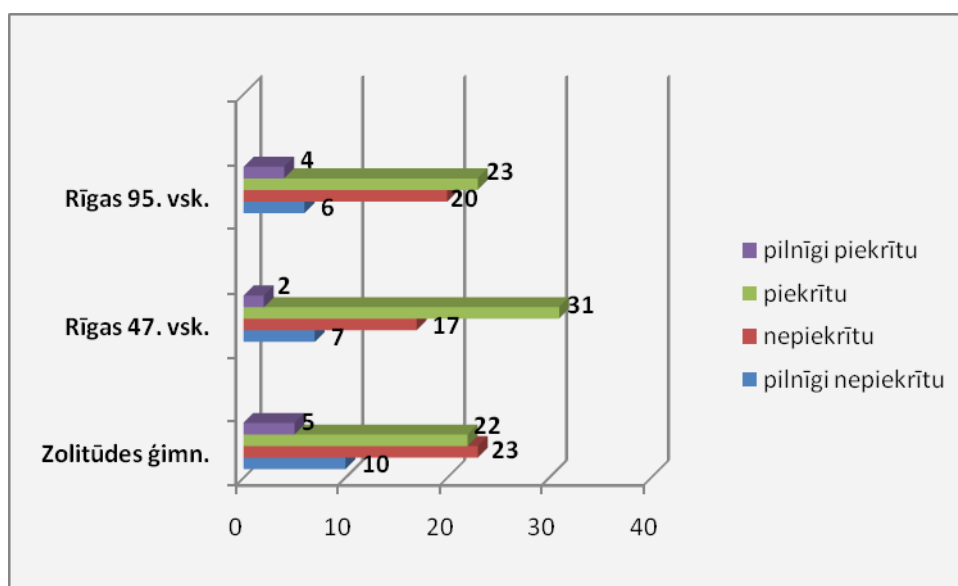

3. att. Skolēnu atbildes uz 3.jautājumu

4. jautājuma analīze. Es cenšos aktīvi piedalīties Olimpiskās izglītības procesā, jo man liekas saistoši būt Olimpiskās izglītības sastāvdaļai.

Šī jautājuma atbilžu analīzei autors vēlējās ne tik ļoti salīdzināt atšķirību starp skolām, cik ļoti tomēr pievērsties skolēnu atbildēm vispār. Jo skolēnu atbildēs parādās jauniešu attieksme un praktiskās darbības atspoguļojums Olimpiskās izglītības kontekstā. Tātad, gandrīz katrs otrais no aptaujātiem skolēniem (83 no 170) – pilnīgi nepiekrīt vai nepiekrīt apgalvojumam, ka viņi cenšas aktīvi piedalīties Olimpiskās izglības procesā, jo viņiem liekas saistoši būt Olimpiskās izglītības sastāvdaļai. Protams, viennozīmīgi nevar apgalvot, ka pusei no aptaujātiem skolēniem Olimpiskā izglītība neliekas saistoša, bet jauniešu atbildes vedina uz pārdomām par Olimpiskās izglītības nākotnes attīstības iespēju problēmām. Salīdzinot ar

skolām, pēc skolēnu atbildēm vadoties, aktīvāki ir Rīgas 47. vidusskolas jaunieši. 33 no 57 aptaujātiem skolēniem atzina, ka viņi pilnīgi piekrīt vai piekrīt apgalvojumam. Skolēnu atbilžu atšķirība skolu salīdzinājuma kontekstā varētu būt izskaidrojama, ka Rīgas 47. vidusskolā tiek īstenotas tādas Olimpiskās izglītības metodes un formas, kuras liekas saistošas tās vidusskolēniem. To parāda arī 7. jautājuma atbilžu analīze.

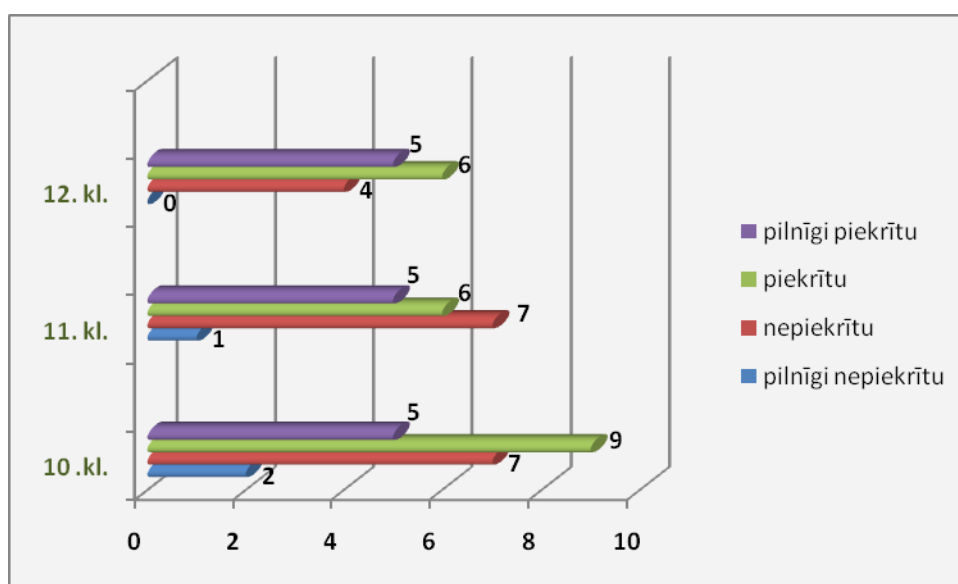

4.att. 10. – 12. klašu atbildes uz 4. jautājumu.

6. jautājuma analīze. Es uzskatu, ka Olimpiskās izglītības iespaidā esmu kļuvis izglītotāks un garīgāks, attīstoties gan fiziski, gan garīgi.

Ņemot vērā 4. jautājuma Rīgas 47. vidusskolas skolēnu atbildes, šī jautājuma analīzei autors izvēlas tieši Rīgas 47. vsk. jauniešu atbildes, jo pēc 4. jautājuma iegūtām atbildēm, šīs skolas jaunieši, salīdzinājumā ar trim pētījuma bāzes skolām, ir visaktīvākie olimpiskās izglītības procesa dalībnieki. Atbilžu analīze parādīja, ka lielākā daļa (36 no 57 skolēniem) pilnīgi piekrīt vai piekrīt tam, ka olimpiskās izglītības iespaidā viņi ir kļuvuši izglītotāki un garīgāki, attīstoties gan fiziski, gan garīgi. Šī jautājuma atbildes nevar vērtēt viennozīmīgi, jo jāņem vērā, ka jaunietis pilnībā nevar apzināties vai viņa fizisko un garīgo attīstību ir iespaidojusi tieši Olimpiskā izglītība vai citi faktori (piemēram, dabiskā attīstība vai padziļināta interese kādā dzīves jomā). Bet autoru interesē pats fakts, kā paši jaunieši vērtē olimpiskās izglītības iespaidu uz viņu attīstību. Un dotā jautājuma atbildes lielākoties ir

piekritošas tam, ka olimpiskās izglītības darbība, nevis kādi citi faktori ir iespaidojuši viņu fizisko un garīgo attīstību. Tiesa gan respondentiem nebija iespējas izvēlēties kādu citu atbilžu variantu. Bet tomēr dotā jautājuma struktūra ļauj secināt, ka ja respondenti nepiekrītu apgalvojumam, tad viņu atbildes būtu noraidošas. Tāpēc autors, pamatojoties uz Rīgas 47. vidusskolas skolēnu atbildēm, secina, ka lielākā daļa aptaujāto vidusskolēnu atzīst, ka Olimpiskā izglītība ir atstājusi uz viņiem pozitīvu iespaidu, attīstot viņus fiziski un garīgi.

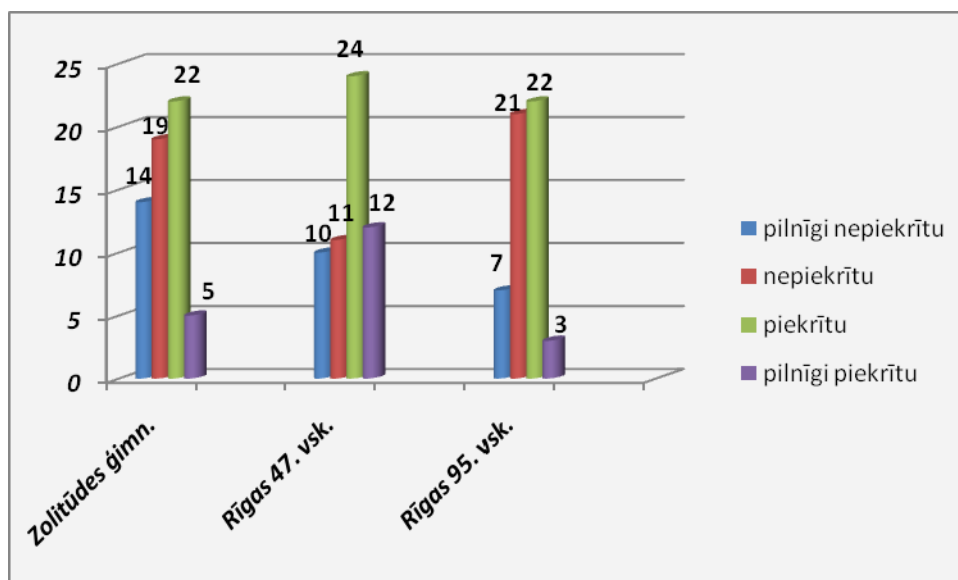

5.att. Rīgas 47. vsk. 10.-12. klašu skolēnu atbildes uz 6. jautājumu

7. jautājuma analīze. Mani interesē īstenotā Olimpiskā izglītība skolā, jo tā atbilst manām interesēm un vajadzībām.

Šis jautājums atspoguļo jauniešu attieksmi pret īstenoto Olimpisko izglītību skolā, tāpēc autoram liekas svarīgi saistīt šo jautājumu ar īstenoto Olimpisko izglītību un tās metodiku konkrētajā skolā. Jau 4. jautājuma analīze parādīja, ka gandrīz katrs otrais skolēns nepiekrīt apgalvojumam par to, ka viņš ir aktīvs Olimpiskās izglītības procesa dalībnieks. Bet 7. jautājuma atbildes praktiski attēlo proporcijas starp skolēnu ieinteresētību Olimpiskajā izglītībā un viņu aktīvu piedalīšanos Olimpiskajā izglītībā. Tā no 4. attēla redzams, ka 82 no 170 skolēniem (33 no Zolitūdes gimnāzijas, 21 no Rīgas 47. vidusskolas un 28 no Rīgas 95. vidusskolas) pilnīgi nepiekrīt vai nepiekrīt apgalvojumam, ka īstenotā Olimpiskā izglītība skolā viņus interesē, jo tā atbilst viņu interesēm un vajadzībām. Tātad, 48,3 % skolēnu, jeb

praktiski puse skolēnu nepiekrīt tam, ka īstenotā Olimpiskā izglītība skolā viņus saista. Bet tas ir visas petījuma bāzes kontekstā. Visvairāk piekritušo skaits ir vērojams Rīgas 47. vidusskolas jauniešu vidū. 36 no 57 šīs skolas aptaujātiem jauniešiem ir snieguši piekritošu atbildi šim apgalvojumam. Tas ļauj izdarīt secinājumu, ka īstenotā vidusskolas vecuma Olimpiskā izglītības politika Rīgas 47. vidusskolā ir spējusi sasniegt savu galveno mērķaudotoriju – jaunieci. Toties raksturojot Rīgas 95. vidusskolas aptaujāto jauniešu atbildes nākas secināt, ka katrs otrais (atbilstoši kopējai skolu ainai) vidusskolēns nepiekrīt apgalvojumam, ka viņa skolā īstenotā Olimpiskā izglītība viņu interesē, jo tā atbilst viņa interesēm un vajadzībām. Salīdzinot jauniešu atbildes pa skolām, autors secina, ka jauniešu ieinteresētība piedalīties Olimpiskās izglītības procesā netiek daudz saistīta ar vispārējo jauniešu tendenci uz nihilismu un vērtīborientācijas nenoteiktību, bet gan vairāk saistās ar izmantoto metožu sistēmu Olimpiskajā izglītībā vidusskolā.

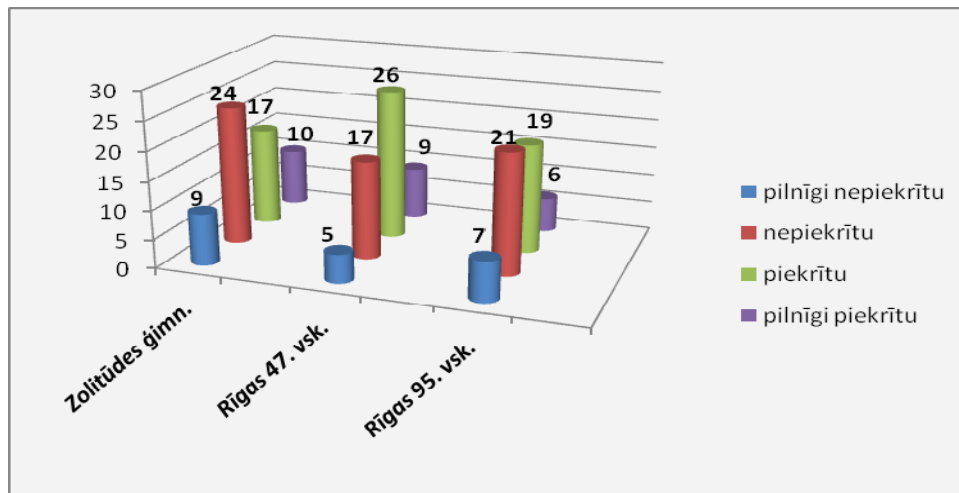

6att. 10. – 12. klašu skolēnu atbildes uz 7. jautājumu

8. jautājuma analīze. Es varu pieskaitīt sevi pie aktīviem sportistiem, jo vismaz trīsreiz nedēļā pēc stundām trenējos kādā no sporta veidiem.

Iekļaujot šo jautājumu aptaujā, autors gribēja raksturot skolēnu fizisko aktivitāšu regularitāti ārpus stundām (kā vienu no Olimpiskās izglītības komponentēm), tādejādi analizējot viņu patstāvīgo piedalīšanos olimpiskajā izglītībā ārpus mācību procesa. Jāsaka, ka skolēnu atbildes labi attēlo reālo mūsdienu jauniešu fiziskās aktivitātes līmeni, jo nav noslēpums, ka jo vecāki skolēni, jo zemāka ir viņu fiziskā aktivitāte ārpus mācību procesa un

dzīvē vispār. No 5. attēla redzams, ka 87 no 170 aptaujātajiem jauniešiem pilnīgi piekrīta vai piekrīta apgalvojumam.

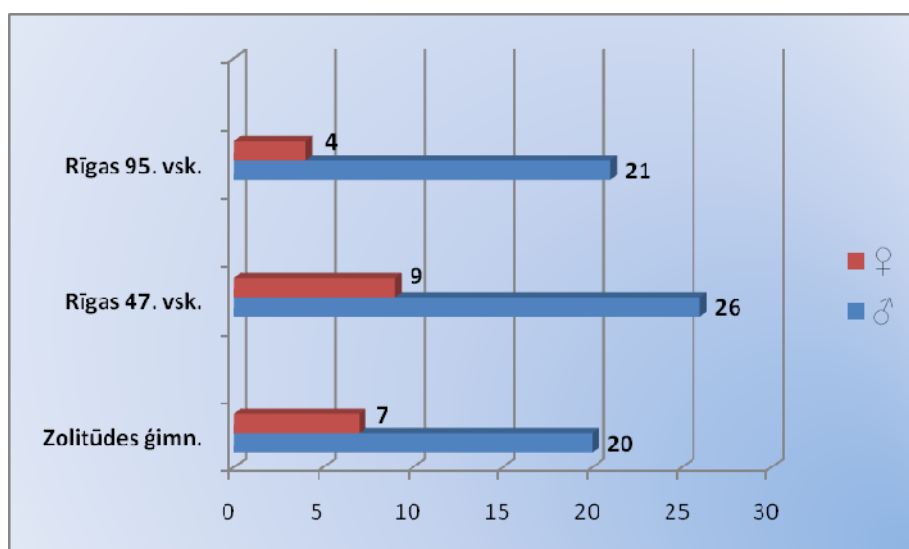

7. att. 10.-12. klašu skolēnu atbildes uz 8. jautājumu

Tātad, 51,2 % aptaujāto vidusskolēnu vismaz trīsreiz nedēļā ārpus skolas trenējas kādā sporta veidā. Šis rādītājs ir jāuzskata par lielu, jo tas nozīmē, ka katrs otrais aptaujātais vidusskolēns ir fiziski nodarbināts ārpus mācību procesa. Savukārt, salīdzinot rādītājus pa skolām jāsecina, ka aktīvākie šajā rādītājā ir Rīgas 47. vidusskolas jaunieši, jo 2 no 3 jauniešiem atzina, ka viņi regulāri sporto ārpus mācību procesa. Savukārt vairāk nekā puse aptaujāto Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas jauniešu atzina, ka nevar pieskaitīt sevi pie aktīviem sportotājiem. Apmēram tāda pati aina ir arī Rīgas 95. vidusskolā. Salīdzinot skolu piedāvātās iespējas trenēties mācību iestādē, jāsecina, ka pētījuma bāzes skolās ir apmēram vienāda situācija. Katrā no trim skolām darbojas pulciņi divos vai trijos sporta veidos (absolūti populārākais ir basketbols), bet tikai vienā skolā (Rīgas 47. vidusskolā) mērķauditorija ir vidusskolēns, pārējie pulciņi un sekcijas ir virzīti uz jaunāko klašu skolēnu iesaistīšanu sporta aktivitātēs. Tas liek secināt, ka tie jaunieši, kuri trenējas kādā no sporta veidiem, to nedara savā skolā, bet gan kādā citā treniņbāzē.

Salīdzinot pētījuma mērķauditoriju pa dzimumiem, jāsecina, ka absolūtais vairākums (67 no 87) aptaujāto vidusskolēnu, kuri devuši piekritošu atbildi uz 8. jautājumu ir vīriešu dzimtas pārstāvji. Tikai katra 4. aptaujātā jauniešu ir devusi piekritošu atbildi uz 8. jautājumu. Tas nozīmē, ka $\frac{3}{4}$ no visām aptaujātām vidusskolas vecuma jauniešiem regulāri nenodarbojas ar fiziskām aktivitātēm. Tas nedaudz nesaskan ar jauniešu psihosociālo raksturojumu, jo kaut arī vidusskolas vecuma jaunieši ir fiziski mazāk aktīvas kā tā paša vecuma jaunieši, tomēr šī vecumposma jauniešiem ir raksturīga pastiprināta uzmanība savam ārējam veidolam, sekošana modes tendencēm un svara ievērošanas procedūrām. Acīmredzot, mūsdienu jaunieši regulāras

fiziskās aktivitātes neuzskata par efektīgu līdzekli lai sasniegtu augšminētās tendences.

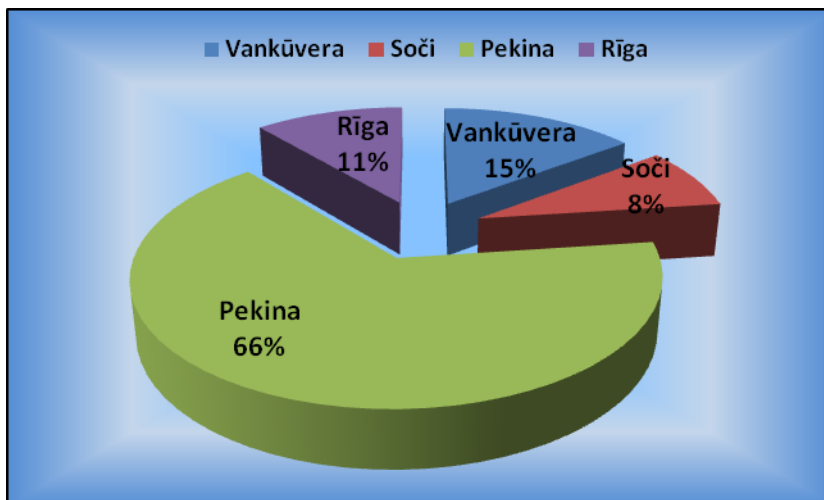
8.att. 8. jautājuma piekritošo atbilžu salīdzinājums pa dzimumiem

4.2. Skolēnu zināšanu statistiskais apkopojums

Šajā sadaļā autors apkopo skolēnu zināšanas par Olimpisko kustību un Olimpiskajām spēlēm. Datu iegūšana bastās uz aptaujas 2. bloka 10 jautājumiem. Visi jautājumi analizēti visu skolēnu kontekstā, nesalīdzinot skolēnu zināšanas pa skolām, bet gan konkrētas skolēnu zināšanas vispār. Autors atlasīja viņaprāt saistošākos jautājumus, lai statistiski varētu noteikt aptaujāto skolēnu zināšanu līmeni jautājumos, kuri ir cieši saistīti ar Olimpisko kustību.

1. Jautājuma analīze. Pēdējās Olimpiādes spēles norisinājās: Vankūverā, Sočos, Pekinā, Rīgā (turpmāk tekstā – atbilžu varianti).

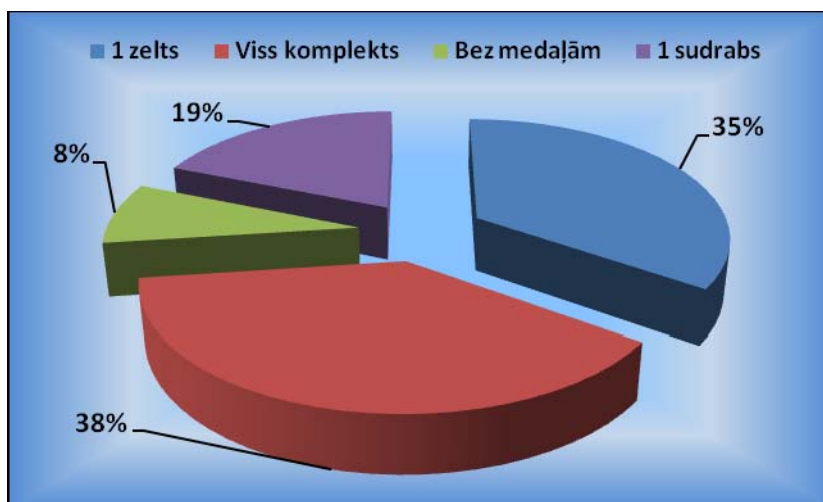
Šis jautājums liecina par skolēnu informētību un intereses izrādīšanu pret OS norisi. Balstoties uz skolēnu atbildēm, var secināt, ka lielākā daļa skolēnu (66 % aptaujāto) ir norādījuši pareizo atbildi. Bet tomēr 58 skolēni (jeb 34 % aptaujāto) nezināja kur norisinājās pēdējais četrdes lielākais sporta notikums. Zināšanas, kas bija nepieciešamas, pareizi atbildot uz šo jautājumu, neaprobežojās tikai ar skolēnu intereses izrādīšanu pret sportu, bet gan arī parādīja cik vispār zinoši un informēti ir skolēni, attiecībā pret pasaules lielākajiem notikumiem.

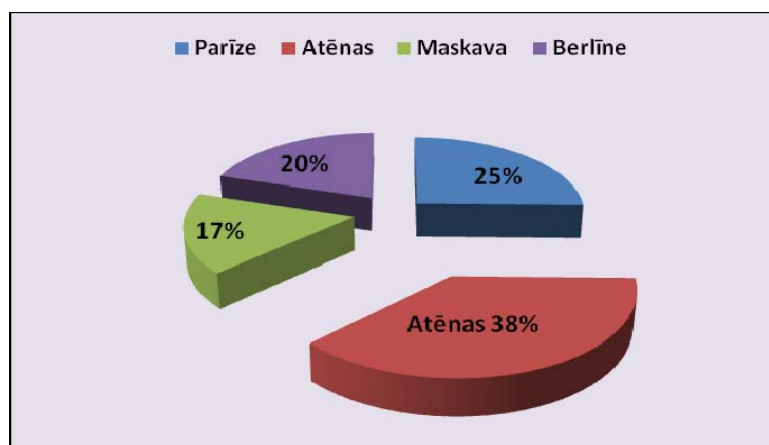
9. att. Skolēnu atbildes uz 1. jautājumu.

2. jautājuma analīze. Latvijas sportisti pēdējās OS izcīnīja: [atbilžu varianti]

Šī jautājuma atbildei skolēniem nepieciešams jau konkrētāks zināšanu loks un interese par Olimpiskajām spēlēm un Latvijas sportistu startiem. Pareizo atbildi spējuši dod 38 % jeb katrs trešais aptaujātais skolēns. Tikpat daudzi skolēni norādīja, ka Latvijas sportisti pēdējās OS izcīnīja 1 zelta medaļu. Acīmredzami, skolēniem prātā palika Māra Štromberga uzvara, jo tas bija spilgtākais notikums Olimpisko spēļu laikā Latvijā, par ko daudz stāstīja arī masu mediji. Prieecē salīdzinoši mazs (8 %) skolēnu skaits, kuri atbildēja, ka Latvijas sportisti neizcīnīja nevienu medaļu. Kopumā ņemot, šajā jautājumā ir vērojama ļoti augsta skolēnu informētība par Latvijas sportistu startiem pēdējās Olimpiādes spēlēs.

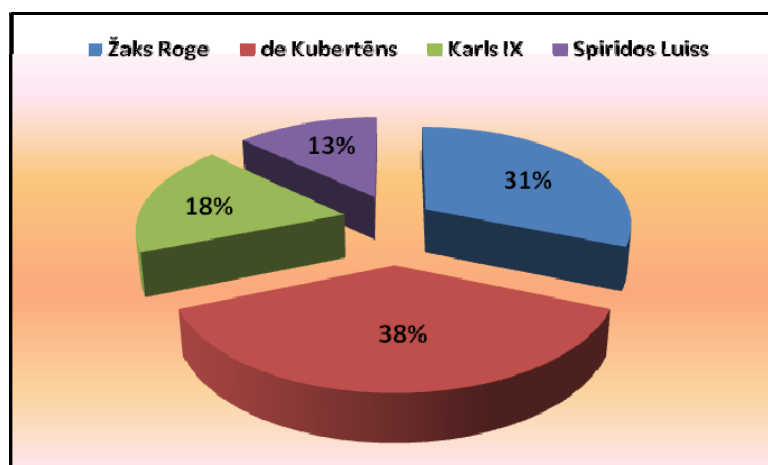
10.att. Skolēnu atbildes uz 2. jautājumu

11.att. Skolēnu atbildes uz 3. jautājumu

3. jautājuma analīze. Pirmās mūsdienu Olimpiādes spēlēs norisinājās: [atbilžu varianti].

Šis ir standarta veida jautājums, kas skar mūsdienu Olimpiskās kustības procesu un tā attīstības vēsturi. Lai gan pirmajos divos jautājumos kopējā skolēnu informētība ir bijusi augsta, tomēr šajā jautājumā, kas skāra Olimpiskās kustības un OS vēsturi, skolēnu zināšanas ir vērtējamā pretrunīgi. Pareizo atbildes variantu ir spējuši atzīmēt 38 % (64 no 170) no aptaujātiem skolēniem. Pārējie 62 % jauniešu ir bijuši aptuveni vienādi kļūdījušies un nepareizās atbildes sadalījās vienmērīgi. Salīdzinot 1. un 3. jautājuma atbildes ir jāsecina, ka skolēni vairāk zin to, kas ir noticis nesenā pagātnē, nekā atceras datus par vairāk nekā 100 gadu senu vēsturisku notikumu. Bet interesanti, ka korelāciju pnoteikšanā starp šiem jautājumiem ir rādītājs „0,68”, kas norāda, ka pastāv samērā liela varbūtība, ka ja skolēns zina pareizo atbildi uz 1. jautājumu, tad viņam vajadzētu zināt arī pareizo atbildi uz 3. jautājumu.

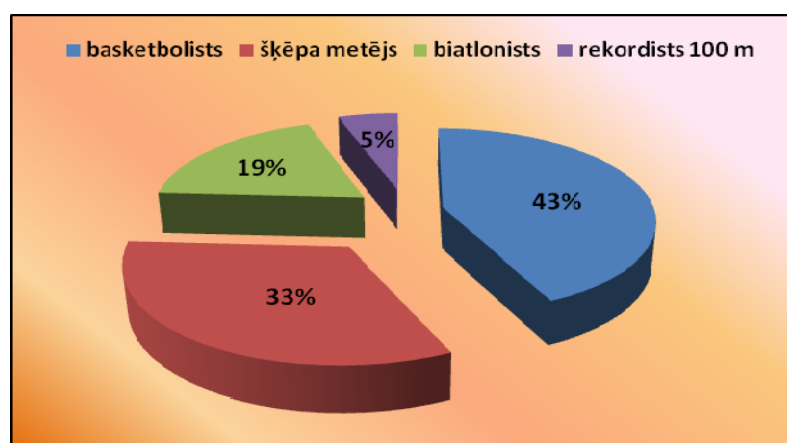

12.att. Skolēnu atbildes uz 7. jautājumu

7. jautājuma analīze. Kas ir uzskatāms par mūsdienu Olimpiskās kustības aizsācēju?

Ja pētījuma bāzes skolās Olimpiskā izglītība tiek īstenota efektīgi un notiek skolēnu izglītošana un apgaismošana, tad aptaujātiem skolēniem šis jautājums nesagādās nekādu grūtību. Bet kā redzams no 12. att. skolēnu zināšanas šajā jautājumā ir vērtējamas neviennozīmīgi. 38 % aptaujāto skolēnu atbildēja, ka mūsdienu Olimpisko spēļu kustības aizsācējs ir Pjērs de Kubertēns. Pārējie skolēni acīmredzami vadījās pēc atmiņas un visticamāk atzīmēja pazīstamāko vārdu – Žaks Roge, kas ir patreizējais SOK prezidents. Tātad, var secināt, ka gandrīz katri divi no trim aptaujātiem skolēniem nezina pareizo atbildi uz šo jautājumu, vai arī viņus samulsināja Žaka Roges vārds.

8. jautājuma analīze. Kas ir Jānis Lūsis? [atbilžu varianti]

13. att. Skolēnu atbildes uz 8. jautājumu

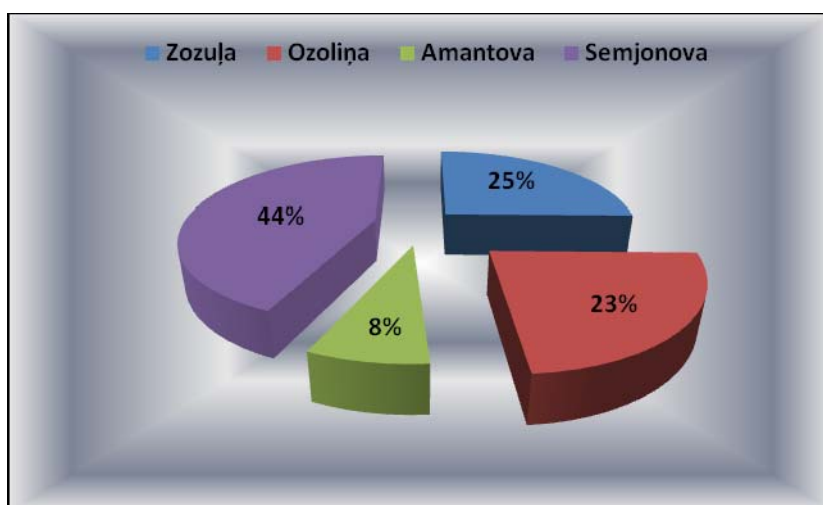
Viens no izcilākajiem Latvijas sportistiem, divkārt pasaules rekordista godā,

četrkārtējs Eiropas čempions un daudzkārtējs PSRS čempions Jānis Lūsis ir Latvijas sporta leģenda. Autors gribēja uzzināt, cik ļoti mūsdienu jaunieši pārzin Latvijas sporta vēsturi un tās spilgtākos sportistus. Priekš tam aptaujā tika iekļauti divi jautājumi par divām no slavenākajām Latvijas sporta personībām. Aptaujas rezultāti bija nedaudz pārsteidzoši.

Skolēnu atbildes uz 8. jautājumu ir attēlotas 13. attēlā. Tikai katrs trešais aptaujātais skolēns (33 %) izvēlējās pareizo atbilžu variantu. Bet praktiski katrs otrais aptaujātais skolēns atzīmēja, ka Jānis Lūsis ir visu laiku labākais Latvijas basketbolists. Turpinot jautājumu bloka analīzi par Latvijas izcilākajām sporta personībām, autors vēlas raksturot skolēnu atbildes uz 9. jautājumu.

9. jautājuma analīze. Kura no minētajām Latvijas sportistēm PSRS izlases sastāvā spēja izcīnīt zelta medaļu basketbolā? [atbilžu varianti]

Salīdzinot ar 8. jautājumu, šis jautājums tika savādāk formulēts un prasīja no skolēniem dziļākas zināšanas par Latvijas sporta personībām. Bet tomēr uz šo jautājumu pareizi atbildēja 44 % aptaujāto skolēnu (74 no 170 jauniešiem), kas jāuzskata par labu rādītāju. Tas varētu būt saistīts ar Uljānas Semjonovas lielu atpazīstamību un sabiedrisko aktivitāti. 14. attēlā redzams, ka katrs 4 aptaujātais skolēns par basketbolisti nodēvēja Veru Zozuļu vai Elvīru Ozoliņu. Šīs sievietes arī ir teicamas Latvijas sporta personības, bet tomēr viņas nav basketbolistes.

14.att.Skolēnu atbildes uz 9. jautājumu

Pabeidzot pārskatu par skolēnu zināšanu pārbaudi par Olimpiskajām spēlēm un Olimpisko kustību, jāsecina, ka aptaujātajiem skolēniem ir samērā labas zināšanas šajā jomā. Vidēji uz katru jautājumu skolēni sniedza 41 % pareizo atbilžu. Salīdzinot skolēnu atbildes uz pirmā bloka jautājumiem, par zināšanām par Olimpisko izglītību un viņu ieinteresētību piedalīties Olimpiskās izglītības procesā, pret skolēnu atbildēm uz otrā bloka jautājumiem, jāsecina ka šie dati sakrīt ar skolēnu aktivitāti Olimpiskajā izglītības procesā un viņu pašu zināšanu novērtējumu. Tas nozīmē, ka proporcionālā daļa skolēnu, kuri ir aktīvi sportotāji un ir Olimpiskās izglītības procesa dalībnieki atbilst proporcionālai daļai skolēnu, kuriem ir labas zināšanas par Olimpisko kustību un Olimpiskajām spēlēm.

4.3. Skolotāju interviju laikā iegūtās informācijas analīze

Pētījuma gaitā autors intervēja 5 pētījuma bāzes skolu sporta skolotājus (interviju jautājumus skatīt pielikumā Nr. 3). Tas ļāva palielināt pētījuma validitāti un kvalitāti. Pēc divu skolotāju piekrišanas, intervijas gaita tika ierakstīta audio versijā, lai intervijas laikā gūto informāciju būtu vieglāk apstrādāt. Pēc skolotāju lūguma, interviju rezultāti tika izmantoti tikai personīgiem mērķiem un tālākā to izplatība tika aizliegta.

Interviju laikā tika iegūta informācija, kuru varēja salīdzināt ar skolēnu aptaujās iegūtiem datiem un skolas dokumentāciju. Par iegūtās informācijas objektivitāti var nešaubīties, jo intervijās piedalījās pieredzējuši pedagogi, kas savās skolās strādā vismaz 4 gadus. Vidējais intervējamo skolotāju pedagoģiskais stāžs – 12 gadi. Tika veiktas 5 intervijas, no kurām viena pie informācijas analīzes netika ņemta vērā, jo uz daļu no jautājumiem skolotājs neatbildēja pats, bet gan aicināja uz jautājumiem atbildēt skolēnu, kurš skolotāja prāt daļā no jautājumiem (3, 4 un 6 bloka jautājumi) orientējas labāk nekā pats skolotājs.

1. bloka jautājumu analīze. Apkopojot skolotāju sniegtās atbildes, Olimpisko izglītību viņi raksturo kā vienu no izglītības sistēmas sastāvdaļām, kuras mērķis ir sniegt skolēniem zināšanas par olimpismu un veidot pozitīvu attieksmi pret sportu un Olimpiskiem principiem. Visi skolotāji atzina, ka viņu skolās ir radīti priekšnoteikumi Olimpiskās izglītības īstenošanai, kā galvenos argumentus minot:

- pedagogu profesionālo kompetenci;
- sporta bāžu pieejamību skolēniem un apkārtējai sabiedrībai;
- skolas vadības pozitīvu attieksmi un atbalstošu nostāju pret sportu;
- skolēnu ieinteresētību piedalīties sporta un aktīvās atpūtas pasākumos (minēja Rīgas 47. vidusskolas sporta skolotāja);
- bagātas skolas tradīcijas sporta jomā;
- pedagogu ieinteresētību un darbīgumu (Rīgas 47. vidusskola, Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas metodiķe sportā).

Divi sporta skolotāji atzina, ka viņi piedalījušies LOA organizētajos pasākumos, tādos kā LOA sesija par tēmu „Skola un Olimpiskā izglītība” un Latvijas mazākumtautības bērnu un jauniešu sporta svētkos.

Raksturojot skolotāja lomu Olimpiskās izglītības procesā, lielākā daļa skolotāju (4) atzina, ka sporta skolotājs (neizmirstot arī par citu mācību priekšmetu skolotājiem) ir galvenais Olimpiskās izglītības procesa vadītājs skolā, kurš ar skolas vadības atbalstu sekmē

skolēnu zināšanu bagātināšanu un pozitīvas attieksmes veidošanu. Pie raksturojuma vēl jāmin skolotāju atbildes, ka skolotājs galvenokārt ir padomdevējs, palīdzības un informācijas sniedzējs Olimpiskās izglītības procesā.

2. jautājumu bloka analīze. Kā galvenās un visbiežāk izmantojamās metodes mācību procesā Olimpiskās izglītības ietvaros, skolotāji min:

- skolas sporta sacensības;
- lekcijas;
- diskusijas;
- mājas darbs;
- piedalīšanās masu sacensībās un pasākumos.

Par šo metožu efektivitāti skolotāji esot pārliecināti, kaut gan to efektīvu iedarbību uz skolēnu apziņu skolotāji nemācēja noteikt, jo pēc viņu vārdiem, tas esot jāprasa pašiem skolēniem. Runājot par skolēnu ieinteresētību piedalīties Olimpiskās izglītības procesā, kāda daļa skolotāju (3 no 5) bijuši diezgan pesimistiski, atzīstot, ka vidusskolēnu ieinteresētība ir samērā gausa, jo jauniešiem ir citas intereses un viņi neizrāda īpašu interesi par Olimpisko izglītību. Tomēr 2 skolotāji atzina, ka jauniešu ieinteresēšana lielā mērā ir atkarīga no paša skolotāja nostājas, spārīguma un aktivitātes. Šie skolotāji (Rīgas 47. vsk. un Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas) atzina, ka viņi pietiekami aktīvi cenšas ietekmēt jauniešus būt aktīviem gan dzīvē, gan sportā, gan sociālā vidē, piedāvājot iesaistīties dažāda veida pasākumos (sacensības, sporta nometnes, konkursi, debates). Kā galvenos Olimpiskās izglītības aktīvistus skolotāji min tos jauniešus, kuri regulāri trenējas kādā sporta sekcijā; tieši šie jaunieši ir visaktīvākie Olimpiskās izglītības procesā.

3. jautājumu bloka analīze. Raksturojot skolēnu informētības un zināšanu pakāpi par Olimpiskajām spēlēm, olimpismu un Olimpisko kustību skolotāji viennozīmīgi nevarēja noteikt kopējo klašu zināšanu līmeni, minot vienīgi, ka atšķirība intelektā starp skolēniem ir liela, katram no viņiem ir savas stiprās un vājās puses. Vēlreiz atkārtojās, ka tie skolēni, kuri aktīvi un regulāri sporto, atšķiras no nesportotājiem ar lielāku zināšanu krājumu un intereses izrādīšanu. Rīgas Zolitūdes ģimnāzijas skolotāji atzina, ka kopējā ainā vidusskolēnu zināšanu līmeni novērtē kā „apmierinošu”. Rīgas 47. vidusskolas skolotāja savu skolēnu zināšanu līmeni Olimpiskās izglītības ietvaros raksturoja kā „labas”. Savukārt Rīgas 95. vidusskolas skolotāju spriedums par vidusskolēnu zināšanu līmeni raksturojās ar vārdiem „pietiekami labs” līmenis. Jāsaka, ka skolotāju spriedums saskan ar skolēnu aptaujas laikā iegūtiem datiem, kuri parādīja, ka uz aptaujas izstrādātiem jautājumiem pareizās atbildes sniedza vidēji 41 % aptaujāto jauniešu.

Bēdīgi, bet neviens skolotājs neveica nekādus pētījumus, lai noteiktu skolēnu zināšanu līmeni Olimpiskās izglītības ietvaros. Kā galvenie zināšanu noteikšanas rādītāji tika minēti 9. klases eksāmens sportā un patstāvīgo darbu (eseju, referātu) sagatavošana.

4. jautājumu bloka analīze. Atbildot uz šī bloka jautājumu par skolas īstenoto Olimpiskās izglītības metodikas pieskaņošanu mūsdienu jauniešu vajadzībām, vairākums skolotāju atzina, ka nav aizdomājušies par šāda veida jautājumu, jo viņiem liekas, ka viņu izmantotās metodes un skolas vadības atbalstošā attieksme pret sportu ir pietiekams rādītājs, lai varētu teikt, ka skolā ir radīti visi priekšnoteikumi veiksmīgai Olimpiskās izglītības politikas īstenošanai. Turklāt speciāli nav pētīts jautājums (pareizāk, skolotāji nav informēti par to) par metožu pieskaņošanu mūsdienu jauniešu vajadzībām. Bet viena sporta skolotāja atzina (Rīgas Zolitūdes ģimnāzija), ka cenšas meklēt pēc iespējas efektīvākas metodes, darbojoties ar jauniešiem un virzot Olimpisko izglītību modernā kontekstā. Kā efektīvākās metodes šī skolotāja minēja diskusiju sarīkošanu, izglītojoša rakstura pasākumu organizēšana un piedalīšanās dažāda veida sacensībās un pasākumos, konkursu vadīšanu un tematisko vakaru organizēšanu.

Divi skolotāji atzina, ka viņu stundās skolēni paši ir aktīvi mācību procesa un ārpusstundu aktivitāšu veidotāji, tāpēc, bieži skolēnu iniciatīvas izrādīšana tiek atbalstīta un dažreiz tiek piedāvāts stundas vadīt pašiem skolēniem.

5. jautājumu bloka analīze. Tikai viens no pieciem skolotājiem atzina, ka sadarbojas ar saviem kolēģiem (citu mācību priekšmeta skolotājiem), lai varētu uzlabot sava darba kvalitāti un pārrunāt sporta un olimpiskās tematikas integrēšanu citu mācību priekšmetu saturā. Kā galvenos motīvus minot skolēnu zināšanu un attieksmes veidošanu caur integrēto Olimpiskās izglītības saturu. Pēc šīs skolotājas vārdiem, veiksmīga sadarbība ir izveidojusies ar klases audzinātājiem un veselības mācības skolotāju. Pēc skolotājas iniciatīvas, skolēni projekta nedēļas ietvaros veselības mācības stundā un sportā (kopīgs projekts) ir izstrādājuši projektus - „Sports skolās un tās nozīme cilvēka dzīvē” un „Olimpiskā kustība”.

Pēc sporta skolotāju vārdiem, visās trijās pētījuma bāzes skolās Olimpiskā tematika ir integrēta tādos mācību priekšmetos kā svešvaloda, veselības mācībā un vēsturē (uzsvērts Rīgas 95. vidusskolā). Visi skolotāji ir bijuši vienprāt, ka olimpiskās izglītības efektivitāte lielāka ir mazajās un vidējās pamatskolas klasēs, jo tobrīd bērniem ir vērojama lielāka mācību motivācija un zinātkāre. Savukārt vidusskolās Olimpiskā izglītība ir tāds kā savdabīgs izvēles priekšmets. Ja vidusskolēns izrāda interesi, tads skolotājs sniedz viņam iespēju iegūt zināšanas, norādot informatīvo avotu, dodot padomu vai sniedzot kāda cita veida atbalstu.

Runājot par Olimpiskās izglītības integrēšanas efektivitāti, jāsecina, ka tie skolotāji, kuri

cenšas izveidot pēc iespējas plašāku vietu Olimpiskās izglītības dabībai atzīst, ka Olimpiskās izglītības integrēšana ir samērā efektīga, bet tomēr tai jābūt vēl efektīgākai, un tai būtu jāvelta lielāka uzmanība. Savukārt pesimistiski noskaņotie skolotāji (šajā aspektā tādi ir 3) atzīst, ka Olimpiskās izglītības integrēšana citos mācību priekšmetos ārpus sporta vidusskolā vispār ir neefektīva, un tai pat nav jāvelta liela uzmanība, jo tas ir katra jaunieša izvēles jautājums. Kā galveno argumentu savai nostājai šie skolotāji min: mācību procesa pārblīvētību, Olimpiskās izglītības „novecejušo” modeli, kurš nerisina mūsdienu jauniešu problēmas (tā izteicās viens sporta skolotājs), kā arī laika trūkumu un papildus pienākumus, kuri saistīti ar Olimpisko izglītību.

6. jautājumu bloka analīze. Atbildot uz 6. bloka jautājumiem, skolotāji minēja sekojošas sacensības un izglītojošus pasākumus, kuri notiek skolas ietvaros: Olimpiskās dienas (ikgadu septembrī un maijā), zīmēšanas konkurss par sporta un Olimpisko spēļu tematiku, gada sportista noteikšana (svinīgs pasākums), vieglatlētikas krosa un orientēšanās sacensības. Bet atzīmējot skolu piedalīšanos ārpus skolas pasākumos tika minēti sekojoši pasākumi un sacensības:

- Rīgas skolēnu sporta spēles;
- Olimpiskā skrējēju diena;
- Republikas zīmēšanas konkurss „Sports manā skolā un Latvijā”;
- Rīgas un republikas reģiona sacensības vieglatlētikā, basketbolā, florbolā, futbolā, tautas bumbā un volejbolā;
- Atsevišķu skolēnu piedalīšanās Latvijas jaunatnes Olimpiādē un Latvijas ziemas jaunatnes Olimpiādē;
- Projekta „Pēdas” pasākumi;
- Koku alejas stādīšana kopā ar olimpiešiem.

Visās trijās skolās ir labi panākumi sporta sacensībās un bagātas tradīcijas sportā. Rīgas Zolitūdes ģimnāzijā kā veiksmīgos sporta veidus min vieglatlētiķi, basketbolu un futbolu. Rīgas 47. vidusskola – florbolu, vieglatlētiķi un basketbolu, bet Rīgas 95. vidusskola – tautas bumbu un futbolu. Katrā skolā ir savi sporta izcīlnieki, daži pat Latvijas izlases sastāvā. Savukārt piedalīšanās dažāda veida pasākumos pētījuma bāzes skolām panākumus nav devusi, toties skolotāji kā lielāko ieguvumu min pieredzes un jaunu sakaru iegūšanu.

Apkopojot informāciju, kura tika iegūta no skolotāju aptaujām, autors secina – Olimpiskās izglītības politika pētījuma bāzes skolās lielā mērā ir atkarīga no skolotāja pozitīvas attieksmes pret darbu kopumā, viņa vēlmi darboties un viņa prasmēm iesaistīt skolēnus Olimpiskās izglītības procesā.

SECINĀJUMI:

1. Olimpiskā izglītība ir sociāla parādība, kurā ietilpst sabiedrības zināšanas par olimpisma ideāliem, prasmes un iemaņas darboties un dzīvot saskaņā ar olimpisma principiem un vērtībām.
2. Olimpiskā izglītība ir formālās un neformālās izglītības sastāvdaļa, un tās darbības principi ir integrēti izglītības saturā un mācību programmās.
3. Olimpiskās izglītības procesu galvenie regulētāji un īstenotāji Latvijā ir Nacionālā sporta padome, Izglītības un zinātnes ministrija, Labklājības ministrija, Iekšlietu ministrija, Aizsardzības ministrija, Latvijas Olimpiskā komiteja un Latvijas Olimpiskā akadēmija.
4. Jauniešu vecums ir noteicošais personības veidošanās posms, kurā stabilizējas subjektīvā pasaules izjūta, pārliecību sistēma, kas izsaka subjekta attieksmi pret apkārtējo pasauli, viņa vērtīborientāciju. Jaunība ir sākotnējās socializācijas noslēguma posms.
5. Olimpiskās izglītības metodiku ir jāapskata kā vispārpedagoģisko metožu kopumu, ar akcentu uz sociālo personības attīstības aspektu un vispusīgi attīstītas personības veidošanu. Pedagoģijā izmantotās metodes ir jāpieskaņo Olimpiskās izglītības mērķu īstenošanai.
6. Vidusskolā izmantotā Olimpiskās izglītības metodika ir daļēji neefektīva, jo tā tikai daļēji pakārtota mūsdienu jaunieša interesēm, pasaules uztverei un vērtībām. Tomēr lielāko ieguldījumu Olimpiskās izglītības īstenošanā skolā veic skolotājs un lielā mērā tieši no skolotāja iniciatīvas, optimisma un uzņēmības ir atkarīga izmantotās metodikas efektivitāte un skolēnu zināšanu bagātināšana, pozitīvas attieksmes veidošana un apzināta dzīvošana un rīcība saskaņā ar olimpisma principiem un ideāliem.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

1. **Geske, A., Grīnfelds A.** Izglītības pētniecība. LU Akadēmiskais apgāds, 2006. lpp. 72.-79.
2. **Kons, I.** *Vecāko klašu skolēnu psiholoģija*. Rīga: Zvaigzne, 1985. 3. lpp.
3. **Puškarevs, I.** *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Izdevniecība RaKa, 2001. 74. lpp.
4. **Scientific supervisor: Dr. Konstantinos Georgiadis.** *Report on the I.O.A.'s special sessions and seminars*. Published and adited by the International Olympic Academy: Athens, 2000. p. 430.
5. **Svence, G.** *Attīstības psiholoģija*. Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 1999. 137. lpp.
6. **Šteinberga, A., Tunne, I.** *Jauniešu pašizjūta un vērtības*. Rīga: Izdevniecība RaKa, 1999. 27. lpp.
7. **Valtneris, A.** *Bērnu un pusaudžu fizioloģija*. Rīga: apgāds Zvaigzne ABC, 2001. 158. lpp.
8. *Latvijas Olimpiskā komiteja, biļetens Nr. 7.*
9. *Mūžizglītība muzejā: Eiropas rokasgrāmata* [R. Sīmaņa tulkojumā]. Rīga: 2008. 8. lpp.
10. **Баринаова И.В.** Состояние и пути совершенствования олимпийского образования и воспитания учащейся молодежи: Автореф. канд. дис. М., 1994. с. 28.
11. **Столяров В.И.** *Олимпийское воспитание молодежи // Возвращение к олимпийским идеалам*. Харьков, 1992. с. 32.
12. **Столяров В.И., Петлеваний Г.Ф.,** *"Спартианская" программа олимпийского воспитания, образования и обучения // Олимпийское образование в школе: уч. пос. для студ. высших уч. зав. физич. культуры*. Смоленск, 1997. с. 57.
13. *Gados jauni darbinieki – fakti un skaitļi. Jauniešu nodarbinātība*. Rīga: Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 2006 – [atsauce – 14.05.2009.]. 22:13. Pieejams - <http://www.beswic.be/lv/publications/factsheets>
14. *Mission of the International Olympic academy*. International Olympic academy, - [atsauce – 17.05.2009]. 17:15. Pieejams - <http://www.ioa.org.gr/en/ioa-information/mission>

15. *Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem.* Rīga: Ministru kabinets – [atsauce 13.05.2009]. 19:41. Pieejams - <http://isec.gov.lv/normdok>.
16. *Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem. 8. pielikums.* Rīga: Izglītības satura un eksamenācijas centrs, 2008 – [atsauce – 17.05.2009] 20:36. Pieejams internetā - <http://isec.gov.lv/normdok/mk08715.htm#8pielikums>
17. *Nacionālā sporta attīstības programma 2006 – 2012 gadam.* Rīga: Latvijas sporta federāciju padome, 2006 – [atsauce – 17.05.2009] 18:44. Pieejams - www.lsfp.lv/documents/2006_kopsapulces_dokumenti/IZMProg_080506_NSAP.doc
18. *Latvijas Olimpiskās komitejas statūti.* Rīga: Latvijas Olimpiskā komiteja, 2009 – [atsauce – 17.05.2009] 20:05. Pieejams - <http://www.olimpiade.lv/?id=statuti>
19. *Olimpiskā harta.* Starptautiskā Olimpiskā komiteja, - [atsauce – 17.05.2009]. Pieejams - http://www.loa.lv/index.php?f_id=4&opt=P
20. *Pedagoģisko terminu skaidrojošā vārdnīca.* Rīga: Latvijas izglītības informatizācijas sistēma, 1997 – [atsauce – 17.05.2009] 20:13. Pieejams internetā – <http://www.liis.lv/talakisglitiba/termini.htm#F>
21. *Sports. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs.* Rīga: Izglītības satura un eksamenācijas centrs, 2009 – [atsauce – 17.05.2009] 20:47. Pieejams - http://isec.gov.lv/pedagogiem/program/vidskolai/vviparaugi/sports_03062008.pdf
22. *Sporta likums.* Rīga: „Latvijas Vēstneša” tiesību aktu vortāls, 2008 – [atsauce – 17.05.2009] 17:13. Pieejams - <http://www.likumi.lv/doc.php?id=68294&from=off>
23. *Философские концептуальные основы изучения Олимпизма и Олимпийского образования.* КМ.RU, 2009 – [atsauce – 17.05.2009]. Pieejams internetā - http://student.km.ru/ref_show_frame.asp?id=3BD4118D6E11475BAD85D36CA8243E3D

PIELIKUMI

Korelāciju pētījums aptaujas rezultātā iegūtiem datiem

	1. jaut.	2. jaut.	3. jaut.	4. jaut.	5. jaut.	6. jaut.	7. jaut.	8. jaut.	9. jaut.	10. jaut.	11. jaut.	12. jaut.	13. jaut.
1. jaut.		0,55	0,49	0,46	0,43	0,39	0,34	0,20	0,07	0,07	0,07	0,11	-0,05
2. jaut.			0,50	0,56	0,57	0,49	0,48	0,34	0,08	0,18	0,05	0,06	0,02
3. jaut.				0,53	0,60	0,58	0,52	0,29	0,11	0,24	0,00	-0,01	-0,03
4. jaut.					0,63	0,62	0,58	0,34	0,20	0,24	-0,02	0,02	-0,08
5. jaut.						0,71	0,66	0,47	0,28	0,29	0,07	0,12	-0,03
6. jaut.							0,69	0,38	0,21	0,22	-0,04	0,09	-0,02
7. jaut.								0,47	0,28	0,36	0,00	0,10	0,00
8. jaut.									0,34	0,30	0,15	0,13	-0,06
9. jaut.										0,18	0,05	0,23	0,03
10. jaut.											0,17	0,07	0,06
11. jaut.												0,23	0,11
12. jaut.													0,26
13. jaut.													

Kronbaha alfa koeficients 7 jautājumu skalai	
Augsta drošība	0,80 un vairāk
Vidēja drošība	0,70 līdz 0,79
Zema drošība	0,60 līdz 0,69
Ļoti zema drošība	zem 0,60

Kronbaha alfas koeficients tika noteikts pēc formulas:

jaut. skaits x vidējā korelācija / (1 + (jaut. skaits - 1) x vid. korelācija)

Risinājums:

$$\frac{7 \times 0,55}{(1 + (7 - 1) \times 0,55)} = 0,896052$$

Pielikums nr. 3

Aptaujas anketa skolotājiem.

1. Lūdzu raksturojiet saviem vārdiem, kas Jūsaprāt ir Olimpiskā izglītība. Kā Jums šķiet, vai Jūsu skolā ir radīti priekšnoteikumi, lai varētu īstenot Olimpiskās izglītības mērķi un uzdevumus? Vai skola un tās skolēni piedalās vai piedalījās kādā starpskolu vai reģionāla veida projektā, kas saistīts ar Olimpisko izglītību? Kāda Jūsaprāt ir skolotāja loma Olimpiskās

izglītības procesā?

2. Vai Jūs savā ikdienas darbā (sporta stundās, skolas sacensībās) sniežat iespēju skolēniem iegūt zināšanas par Olimpisko kustību un Olimpiskajām spēlēm? Kādas metodes Jūs izmantojat, lai varētu sekmīgi ietekmēt skolēnus, bagātināt viņu zināšanas Olimpiskās izglītības ietvaros? Vai skolēni izrāda interesi par Olimpisko kustību, vai ir kādi īpaši aktīvi skolēni?

3. Kā Jums liekas, vai jūsu skolēni ir informēti par Olimpisko izglītību un tās darbības principiem? Kā jūs novērtējat savu skolēnu zināšanu līmeni par Olimpisko kustību, olimpismu un Olimpiskajām spēlēm? Vai Jūs veicāt pētījumus vai izmantojāt kādas citas kvantitatīvas vai kvalitatīvas metodes par skolēnu zināšanu līmeņa noteikšanu Olimpiskās izglītības ietvaros?

4. Kā Jums liekas, vai skolas īstenotā Olimpiskās izglītības metodika ir pieskaņota mūsdienu jaunieša interesēm un vajadzībām? Vai skolēni paši piedāvā kāda veida darbības formas, lai varētu sekmīgi apgūt zināšanas un attīstīt prasmes un iemaņas, kas vajadzīgas sportā un dzīvē?

5. Vai Jūs sadarbojaties ar saviem kolēģiem (- ģēm) lai varētu veidot daudzveidīgu Olimpiskās izglītības sistēmu skolā, un sniegt iespēju skolēniem bagātināt savas zināšanas arī citos mācību priekšmetos? Vai Jūsu skolā ārpus sporta stundām citos mācību priekšmetos jaunieši iegūst informāciju par Olimpisko kustību, Olimpiskajām spēlēm un ar sportu saistītiem jautājumiem? Cik efektīga Jūsuprāt ir Olimpiskās izglītības integrēšana citos mācību priekšmetos?

6. Miniet sacensības, olimpiādes, projektus, aktīvās atpūtas un izglītojoša rakstura pasākumus, kuri tiek rīkoti un kuros regulāri piedalās skolas skolēni un skolotāji Olimpiskās izglītības ietvaros. Vai skolai ir kādi panākumi?

Diploma darba „Olimpiskās izglītības īstenošanas metodika vidusskolās” izstrādāts LU Pedagoģijas un psiholoģijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Genādijs Lebedevs

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dzintra Grundmane

Recenzents:

Darbs iesniegts PPF Veselības un sporta izglītības centrā

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts diplomdarba gala pārbaudījuma komisijas sēdē
09.06.2009.